

Fylkesmannen i
NORDLAND

- virker til Nordlands beste

Forvaltningsplan [høringsutkast]

for Glomådeltaet landskapsvernområde 2017-2026

Miljøvernavdelinga

Rapport nr. x/2017

CONVENTION ON WETLANDS
(Ramsar, Iran, 1971)

UTKAST

Fylkesmannen i Nordland
Moloveien 10
8002 Bodø

Rapport
Nr. 2017 - X

Tittel: Forvaltningsplan for Glomådeltaet landskapsvernområde, Rana kommune, Nordland		
Utgiver: Fylkesmannen i Nordland		
Antall sider:	ISBN:	Dato:
Forsidebilde: Glomådeltaet (Foto: Arild Bjørge, Statskog Fjelltjenesten). Bilder i rapporten er tatt av Espen Henriksen dersom ikke fotograf er oppgitt.		
Utarbeidet av: Espen Henriksen, e-post: fmnoehe@fylkesmannen.no		
Emneord: forvaltningsplan Glomådeltaet landskapsvernområde Rana kommune våtmark		
Sammendrag: Glomådeltaet landskapsvernområde med fuglelivsfredning ble vedtatt vernet 19. desember 1997. Formålet med vernet er: <i>å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv, spesielt det rike fuglelivet, de botanisk verdifulle myr- og sumpområdene, samt det spesielle deltalandskapet.</i> Glomådeltaet er av landets største ferskvannsdelta, noe som sammen med områdets betydning for fuglelivet har bidratt til at området i 2010 ble tatt inn i Ramsarkonvensjonens liste over internasjonalt viktige våtmarksområder. Området inneholder også lokaliteter med verdifull gammelskog. Vegetasjonen i deltaet ser ut til å være inne i langsomme endringer som kan være knyttet til vassdragsreguleringer. Opphør av slått og redusert beite kan også ha betydning. Det er satt bevaringsmål for fravær av fremmede arter og areal av åpne naturtyper. Brukerinteressene i området er knyttet til grasproduksjon, reindrift, elgjakt og uttak av ved. Som vedlegg til forvaltningsplanen er det utarbeidet oppdatert plan for nydyrking.		

Forord

Glomådeltaet landskapsvernområde med fuglelivsfredning ble vernet ved kongelig resolusjon av 19. desember 1997. Verneforskriftens punkt VII sier: *Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre forvaltningstiltak i samsvar med verneformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av forvaltningstiltakene.* Fylkesmannen i Nordland er forvaltningsmyndighet for området.

Fylkesmannen i Nordland startet arbeidet med forvaltningsplanen i september 2013. Det ble sendt ut oppstartsmelding til berørte grunneiere, organisasjoner og myndigheter. Sametinget meldte i den forbindelse at de ikke så behov for etablering av arbeidsutvalg for arbeidet med planen. Det ble også avholdt et åpent informasjonsmøte i Langvassgrenda grendehus. En referansegruppe bestående av representanter for grunneiere, Rana kommune, Helgeland Museum og Statkraft har bidratt i arbeidet. Etter faglig godkjenning av Miljødirektoratet ble utkast til forvaltningsplan sendt på høring i november 2016.

Forvaltningsplanen skal de neste årene være et hjelpemiddel og oppslagsverk for kommune, grunneiere og andre aktører som vurderer tiltak i eller i tilknytning til Glomådeltaet landskapsvernområde. I tillegg skal bevaringsmålene sikre overvåking av viktige verdier slik at nødvendige skjøtselstiltak kan igangsettes ved behov. Fylkesmannen vil takke alle som har kommet med innspill til arbeidet. Vi håper at forvaltningsplanen kan bidra til å ivareta verneverdiene i Glomådeltaet landskapsvernområde.

Bodø, x.x.2017

fylkesmiljøvernssjef
Fylkesmannen i Nordland

Innhold

1 Innledning	6
1.1 Områdebeskrivelse	6
1.2 Glomådeltaet er et ramsarområde	7
2 Naturmangfoldloven	8
3 Historikk	10
3.1 Verneprosess	10
3.2 Brukshistorie	10
4 Dagens status	11
4.1 Kunnskapsstatus	11
4.2 Verneverdier	11
4.2.1 Naturtyper i henhold til NiN og norsk rødliste for naturtyper	11
4.2.2 Verdifulle naturtyper i henhold til DN-håndbok 13	14
4.2.3 Planteliv og sopp	15
4.2.4 Fugl	15
4.2.5 Andre arter	17
4.3 Bruk av området	17
5 Forvaltning av Glomådeltaet landskapsvernområde	18
5.1 Trusler mot verneverdiene	18
5.1.1 Effekter av vassdragsregulering	18
5.1.2 Fremmede arter	19
5.1.3 Andre mulige trusler	19
5.2 Igangsatte tiltak	19
5.3 Bevaringsmål, planlagte tiltak og skjøtsel	20
5.3.1 Fremmede arter	20
5.3.2 Kartlegging av våtmarksfugl	20
5.3.3 Skjøtsel	20
5.4 Retningslinjer for brukerinteresser	21
5.4.1 Drift av dyrket mark	21
5.4.2 Landbruk – nydyrking	21
5.4.3 Landbruk – utmarksbeite	22
5.4.4 Landbruk – uttak av ved	22
5.4.5 Landbruk og reindrift – bruk av hund	24
5.4.6 Jakt og fiske	24
5.4.7 Friluftsliv og rekreasjon	25
5.4.8 Undervisning, informasjon og formidling	26
5.4.9 Tekniske inngrep i verneområdet	26
5.4.10 Tekniske inngrep utenfor vernegrensen	27
5.4.11 Motorisert ferdsel	28
5.5 Oppsyn og administrasjon	29
5.5.1 Oppsyn i Glomådeltaet landskapsvernområde	29
5.5.2 Retningslinjer for saksbehandling	30

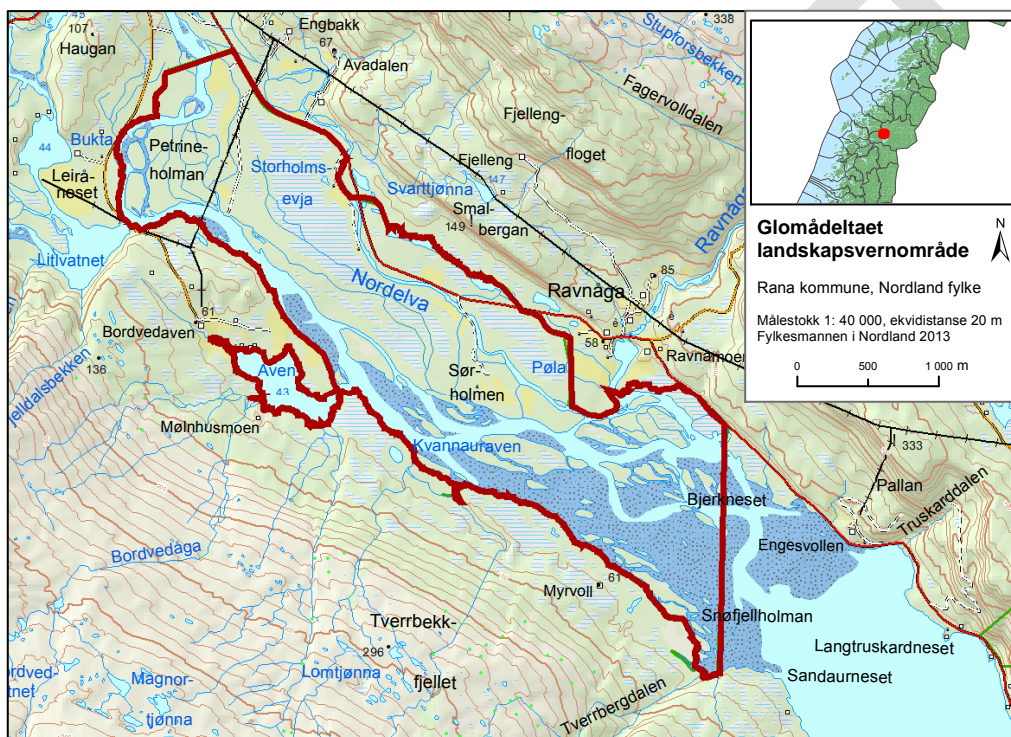
5.5.3	Oppfølging av brudd på vernebestemmelser eller dispensasjonsvilkår.....	30
6	Forvaltningsplanens varighet	31
7	Lover og forskrifter	31
8	Kilder	32
9	Vedlegg	33

UTKAST

1 Innledning

Glomådeltatet landskapsvernområde med fuglelivsfredning ble vernet ved kongelig resolusjon av 19. desember 1997. Verneområdet dekker et areal på ca. 6.060 dekar (daa), hvorav ca. 2.600 daa er landareal (se figur 1). Hele landskapsvernområdet ligger i Rana kommune i Nordland fylke, og det aller meste av eiendommene innenfor området er i privat eie.

Formålet med vernet er: «å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv, spesielt det rike fuglelivet, de botanisk verdifulle myr- og sumpområdene, samt det spesielle deltalandskapet.»

Figur 1: Glomådeltatet landskapsvernområde

1.1 OMRÅDEBESKRIVELSE

Glomådeltatet landskapsvernområde ligger i nordvestre ende av Langvatnet i Rana kommune, ca. 15 km nordvest for Mo i Rana. Deltaet er et av landets største ferskvannsdeltaer med en lengde på over 5 km og en bredde på ca. 1 km. I dette området møtes flere store elver, deriblant flere breelver, som frakter sand og silt ut i deltaet. De største elvene er Trolldalselva fra sørvest, Leiråga fra vest, Glomåga fra nord og Ravnåga fra nordøst. En vesentlig del av arealet i deltaet består av elveløp og gruntvannsmiljø. Hvor mye som er tørrlagt avhenger både av vannføring i elvene og vannstanden i Langvatnet, (regulert 41 - 43.7 moh). Landarealene er nesten helt flate og består hovedsakelig av myr og skog, men også dyrket mark.

Berggrunnen i deltaet består av granatglimmerskifer og kvartsitt, dekket av store mengder elveavsetninger. På grunn av laget med elveavsetninger får den underliggende berggrunnen liten betydning for flora og vegetasjonstyper. Det finnes partier med kalkholdig fjell nordøst for landskapsvernområdet, men kun enkelte steder kan dette spores i form av beskjedne innslag av kalk i løsmassene i deltaet.

Naturgeografisk ligger Glomådeltaet i mellomboreal vegetasjonssone og svakt oseanisk vegetasjonsseksjon (Mb-O1) (Moen, 1998). Klimaet har altså et visst innlandspreg, med noe høyere sommertemperaturer og lavere vintertemperaturer enn det som er tilfellet nærmere kysten. Nærmeste offisielle målestasjon er Mo i Rana lufthavn på Røssvoll, ca. 15 km øst-sørøst for deltaet. Normalverdiene for døgnmiddeltemperaturer på Røssvoll ligger mellom mellom -9,4 °C (midten av januar) til 13,3 °C (siste del av juli) (Meteorologisk institutt, 2013). Stasjonen mangler normalverdier for nedbør.

1.2 GLOMÅDELTAET ER ET RAMSAROMRÅDE

Konvensjonen om vern av våtmarker, Ramsarkonvensjonen, trådte i kraft 21. desember 1975 med formål å beskytte våtmarksområder generelt og særlig som leveområde for vannfugler. Etter hvert har målsetningen blitt utvidet, og omfatter i dag ivaretagelse av våtmarker både som leveområde for flora og fauna, og som viktig naturressurs for mange mennesker. Miljødirektoratet er norsk vitenskaps- og forvaltningsmyndighet for konvensjonen.

Konvensjonen har i dag tre hovedpilarer:

- å forvalte internasjonalt viktige våtmarksområder (ramsarområder) slik at deres økologiske funksjoner ('ecological character') opprettholdes.
- å sørge for fornuftig (bærekraftig) bruk ('wise use') av våtmarker generelt i forvaltning og arealplanlegging, herunder bl.a. kartlegge og gjennomføre verneplaner for våtmarker.
- deltagelse i internasjonalt samarbeid om våtmarker – for eksempel bistandssamarbeid.

Glomådeltaet landskapsvernområde fikk status som ramsarområde i 2010 og oppfyller følgende kriterier:

- Kriterium 1: Området representerer et sjeldent eksempel på en naturlig våtmarkstype.
 - Glomådeltaet er et av Norges største innlandsdelta.
- Kriterium 2: Området understøtter sårbare og truede arter.
 - En rekke truede fuglearter er i årenes løp blitt registrert i området.
- Kriterium 3: Området er viktig for å opprettholde biologisk mangfold i sin biogeografiske region
 - Området er viktig for hekkende og trekkende våtmarksfugl
- Kriterium 4: Området understøtter plante- og/eller dyrearter i kritiske deler av livssyklusen
 - Området er viktig for diverse hekkende våtmarksfugl.

Norge har forpliktet seg til å sikre den økologiske funksjonen til våre 63 (pr. juli 2013) ramsarområder gjennom bærekraftig forvaltning som bygger på beste tilgjengelige kunnskap om områdenes verdier og tålegrenser. Forvaltningsplaner skal utarbeides for samtlige

områder, og kontroll og overvåking skal gjennomføres inne i områdene og i tilgrensende influensarealer og buffersoner. Hvert tredje år rapporterer medlemslandene til Ramsarkonvensjonen om status for de utpekte ramsarområdene. Videre er det krav om løpende rapportering ved eventuell risiko for endringer i økologisk karakter, tilstand eller status i ramsarområdene.

Om forvaltningsplaner

Forvaltningsplaner for verneområder lages etter en felles mal, men tilpasses hvert enkelt verneområde med tilhørende forskrift. Verneforskriften setter rammene for forvaltningsplanen, og forvaltningsplanen kan derfor ikke utforme retningslinjer som går ut over det som er hjemlet i verneforskriften.

En forvaltningsplan er et praktisk hjelpemiddel til å opprettholde og fremme verneformålet. Hensikten med en forvaltningsplan er at den skal sikre en forutsigbar og enhetlig forvaltning av verneområdet ved å gi konkrete retningslinjer om bruk, skjøtsel, informasjon og tilrettelegging. Forvaltningsplanen er ikke juridisk bindende, men gir retningslinjer for forvaltningen av området.

2 Naturmangfoldloven

Vedtak av verneforskrift for Glomådeltaet landskapsvernområde (Vedlegg 1) i 1997 var hjemlet i naturvernloven av 1970. Den 1. juli 2009 trådte naturmangfoldloven i kraft, og naturvernloven ble opphevet. Selv om naturvernloven ble opphevet, gjelder verneforskrifter vedtatt i medhold av den inntil Kongen bestemmer noe annet (jf. naturmangfoldlovens § 77). Ett unntak er søknader om dispensasjon etter verneforskriftens generelle dispensasjonsbestemmelse (punkt VIII). Slike søknader skal vurderes etter naturmangfoldlovens dispensasjonsbestemmelse, § 48.

Kapittel II i naturmangfoldloven gir alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk (blant annet forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter) som også gjelder innenfor landskapsvernområdet. I tillegg skal fem prinsipper (§§ 8 - 12) legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og bruken av prinsippene skal være synlig i begrunnelser for offentlige beslutninger som berører naturmangfold. Dette gjelder for eksempel behandling av dispensasjonssøknader og vedtak av forvaltningsplan.

De fem prinsippene gjelder henholdsvis kunnskapsgrunnlaget (§8), føre-var-prinsippet (§9), økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), at tiltakshaver må dekke kostnadene ved miljøforringelse (§11) og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12).

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Videre skal kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen vektlegges. Kunnskapsstatusen om Glomådeltaet landskapsvernområde er beskrevet nærmere i kapittel 4.1.

Det er ønskelig med større kunnskaper om hvordan naturverdiene (spesielt vegetasjon og fugleliv) i verneområdet påvirkes av vassdragsreguleringene i området. Reguleringene var imidlertid innført før vernetidspunktet, og rollen som forvaltningsmyndighet etter verneforskriften gir ikke Fylkesmannen hjemmel til å pålegge endringer i disse. Fylkesmannens vurdering er at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig for utarbeiding av forvaltningsplan for landskapsvernområdet.

Forvaltningsplanen åpner ikke for tiltak som kan gi vesentlige skadevirkninger for naturmangfoldet. Førre-var-prinsippet er derfor tillagt liten vekt ved behandling av forvaltningsplanen, jf. naturmangfoldloven § 9.

Forvaltningsplanen gir nærmere retningslinjer for aktiviteter som kan tillates i verneområdet innenfor de rammer som er satt av naturmangfoldloven og verneforskriften. Samlet belastning på verneområdet er et sentralt moment ved vurdering av søknader om dispensasjoner fra verneforskriften. I forbindelse med forvaltningsplanen er det utarbeidet konkrete bevaringsmål for ulike naturkvaliteter som grunnlag for overvåking av naturtilstanden i området. Dette vil gi et styrket grunnlag for å kunne vurdere samlet belastning av ulike aktiviteter i området. Utarbeiding av forvaltningsplan bidrar dermed til å ivareta prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning.

Etter naturmangfoldloven § 11 skal kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet bæres av tiltakshaver. Dette prinsippet får liten betydning, ettersom verneforskriften legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området. I dispensasjoner vil det normalt settes vilkår for å hindre eller begrense skade på naturmangfold, og tiltakshaver vil måtte dekke eventuelle kostnader knyttet til det å oppfylle disse vilkårene.

Prinsippet om miljøforsvarlige driftsmetoder, teknikk og lokalisering (§ 12) er relevant i forbindelse med bl.a. behandling av søknader om dispensasjoner, både når det gjelder spørsmålet om dispensasjon bør gis og eventuelt hvilke vilkår som bør settes.

Forholdet til andre lovverk

Naturmangfoldloven gjelder side om side med annet lovverk. Forskrifter gitt med hjemmel i naturmangfoldloven går foran andre lover eller forskrifter, dersom det er motstrid mellom bestemmelsene. For øvrig gjelder generelt regelverk, som for eksempel motorferdselloven, også innenfor verneområdet. Ved søknader om tillatelse til motorisert ferdsel vil det dermed ofte være nødvendig med både dispensasjon fra motorferdselloven og fra verneforskriften. Med få unntak vil verneforskriften ha strengere bestemmelser vedrørende bruk og tiltak enn annet lovverk. Det er derfor naturlig at en søknad om dispensasjon først blir behandlet av Fylkesmannen.

Naturmangfoldlovens § 48:

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

3 Historikk

3.1 VERNEPROSESS

Forarbeidet til vern av myrer og våtmarker i Nordland startet opp med kartlegginger på slutten av 70-tallet. Glomådeltaet ble først vurdert som verneverdig i utkast til verneplan for myrer i Nordland fylke (Fylkesmannen i Nordland, 1980), men ikke med høy nok prioritet til å komme med i første runde. Området kom deretter med i utkast til verneplan for våtmarksområder (Fylkesmannen i Nordland, 1985), under navnet Langvassdeltaet. Deretter gikk det ytterligere 12 år før vernet ble vedtatt i 1997, og da med verneformen landskapsvernområde.

Landskapsvernområde er en form for områdevern som ofte har lavere restriksjonsnivå enn naturreservater og nasjonalparker. Denne verneformen brukes for å verne natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi. I landskapsvernområder skal det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets særpreg eller karakter.

3.2 BRUKSHISTORIE

Det er ikke registrert kulturminner innenfor landskapsvernområdets grenser. Nærmeste registrerte kulturminne er et kullfremstillingsanlegg (kullgrop) fra førreformatorisk tid ved Ravnåga/Heia.

Gårdene i området ble ryddet i perioden fra rundt 1650 (Ramnåga) og fram til rundt 1750 (Frøholm, 1965). Både Frøholm og lokale muntlige kilder nevner at holmer og myrer i deltaet i tidligere tider har blitt slått. Fylkesmannen har ikke forsøkt å få tidfestet når slått opphørte, eller når de enkelte innmarksområdene i deltaet ble oppdyrket.

I følge Vorren (1986) har områdene rundt vestenden av Langvatnet vært brukt som høstbeite for rein. Vorren legger særlig vekt på hvordan reindriften ble drevet først på 1900-tallet, men området kan ha vært brukt til reindrift betydelig tidligere. Generelt økte omfanget av reindrift på 15-1600 tallet, men Fylkesmannen har ikke konkrete opplysninger om når Glomådeltaet ble tatt i bruk til reindrift.

4 Dagens status

4.1 KUNNSKAPSSTATUS

For å skaffe oppdatert informasjon til denne forvaltningsplanen ble det gjennomført kartlegging av naturtyper i området (Gaarder, 2013). Fylkesmannen fikk også sammenstilt en kunnskapsoversikt om fuglelivet i området (Syvertsen, 2012). Rapportene er basert på befaringer gjennomført i 2012, samt tidligere registreringer i området. Kunnskapsgrunnlaget foran vernet av området finnes sammenfattet i *Utkast til verneplan for våtmarksområder i Nordland fylke* (Fylkesmannen i Nordland, 1985). I arbeidet med forvaltningsplanen har også en referansegruppe bidratt med sin lokalkunnskap om området.

4.2 VERNEVERDIER

4.2.1 Naturtyper i henhold til NiN og norsk rødliste for naturtyper

Naturtypene i Glomådeltaet landskapsvernområdet er kartlagt av Miljøfaglig Utredning v/Geir Gaarder (2013) etter metodikken Naturtyper i Norge, forkortet NiN. (Halvorsen m. fl., 2009 – se egen boks).

Naturtyper i Norge – NiN
Kartleggingssystem utarbeidet med grunnlag i definisjonen i naturmangfoldloven. Der står det at naturtyper er en "ensartet type natur som omfatter alle levende organismer og de miljøfaktorene som virker der, eller spesielle typer naturforekomster som dammer, åkerholmer eller lignende, samt spesielle typer geologiske forekomster

På et overordnet nivå består store deler av verneområdet av det som i NiN-systemet betegnes som landskapsdelen *aktivt delta*. Dette er en type landskapsdel som er vurdert som nær truet (NT) i Norsk rødliste for naturtyper (Lindgaard og Henriksen, 2011). Dette skyldes at det har vært en vesentlig reduksjon i areal og tilstand for denne typen landskapsdel de siste 50 år.

På et mer detaljert nivå deler NiN-metodikken alt areal inn såkalte *naturesystemer*, som er mer ensartede enn for eksempel landskapsdelen *aktivt delta*. Naturesystemene er kategorisert i hovedtypegrupper (T - fastmark, V - våtmark, F - ferskvann, S - fjæresone og M - saltvann), som igjen deles inn i hovedtyper (f.eks. T3 åker og kunstmarkseng og T23 fastmarksskogsmark).

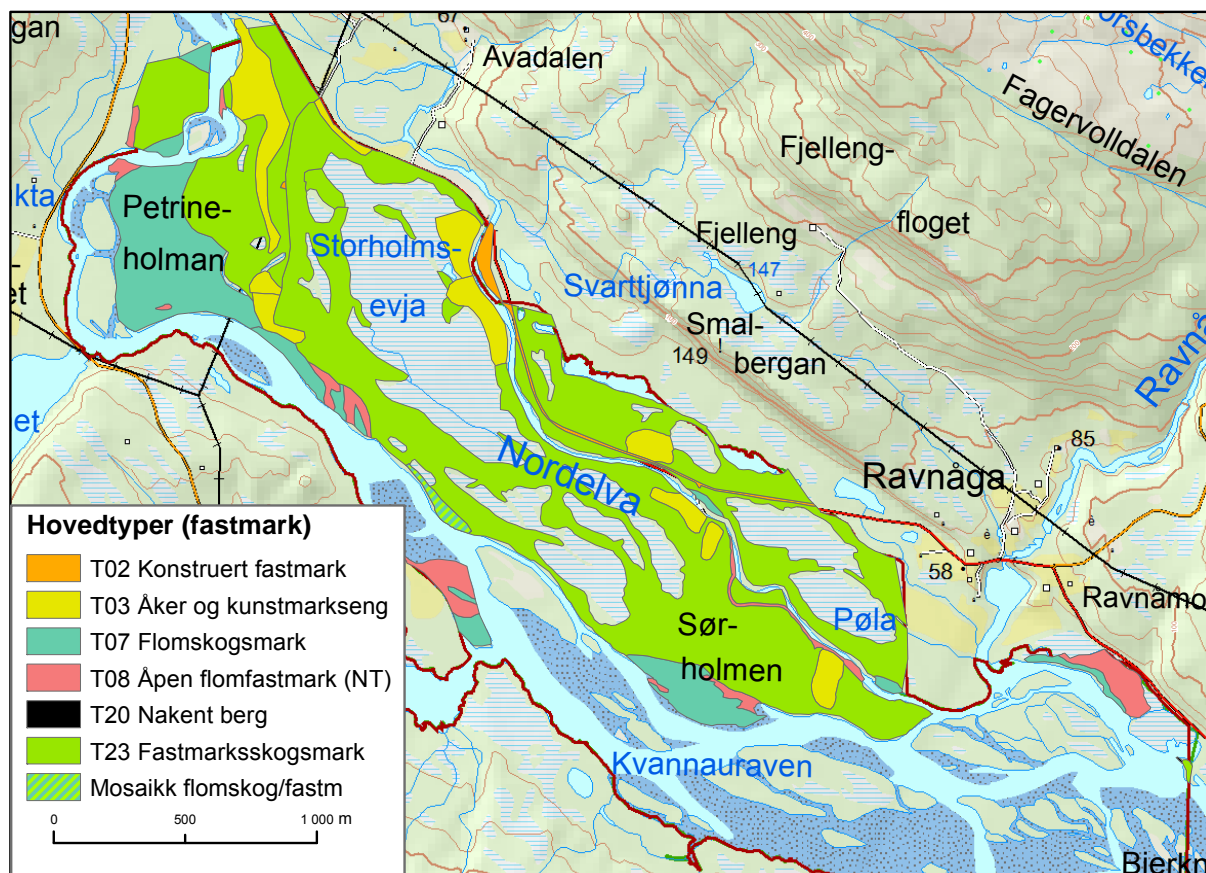
Ettersom vannarealer og øyer stort sett ikke var inkludert i kartleggingen, så ble det meste av ferskvannssystemene ikke kartlagt av Gaarder (2013). Se for øvrig vedlegg 3 for samlet oversikt over kartlagte hovedtyper og plassering av rødlistede naturtyper i verneområdet.

De kartlagte landarealene er arealmessig dominert av skog (varianter av *fastmarksskogsmark*), flomskog og flommyr.

Nærmere om fastmarkssystemene

Fastmarksskogsmark er den mest utbredte naturtypen i landskapsvernområdets landområde (figur 2). Skogen er påvist i tre varianter, som delvis går over i hverandre; *blåbærskog*, *småbregneskog* og *småbregnefuktskog*. *Blåbærskogen* er særlig typisk for de litt høyereliggende områdene innerst i deltaet. I blåbærskogen er gran vanlig, men områder som tidligere har vært flompåvirket har høyere innslag av løvtrær. *Småbregneskogen* er den vanligste skogstypen i landskapsvernområdet. Her dominerer løvtrær, først og fremst bjørk,

men over tid kan det forventes mer innslag av gran. Deltaets mest verdifulle gammelskogsmiljøer inngår i denne småbregneskogen, og disse er viktige næringsmiljø for blant annet flere arter spetter.

Figur 2: Hovedtyper av fastmarkssystemer i Glomådeltaet landskapsvernområde.

Skog som sådan er ikke en truet naturtype (rødlistevurdering av T23 fastmarksskogsmark er LC). De tre variantene (*grunntypene*) som er påvist i landskapsvernområde er heller ikke rødlistede.

Flomskog (*øvre sandflomskog* og *øvre steinflomskog*) er registrert med et større areal inntil hovedelva vest i verneområdet, samt i mindre felt nedover langs elva (områdene merket «T07 Flomskogsmark» i figur 2). Naturtypen finnes ganske sikkert også på større areal på øyene i ytre deler av deltaet. Særlig gjelder det for sandflomskog. Dette er stort sett småvokst og tett oreskog med en artsfattig karplanteflora, men med potensial for spesialiserte elvebreddsinssekter, særlig i kantsoner mot åpne flommarker.

I norsk rødliste er hovedtypen flomskog generelt vurdert til å være i kategorien økologisk tilfredsstillende (LC). Imidlertid har det foreløpig ikke vært tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til rødlistevurdering av underkategoriene (*grunntypene*) *øvre sandflomskog* og *øvre steinflomskog*.

Den rødlistede naturtypen *åpen flomfastmark* er påvist enkelte steder (mest *åpen sanderosjonsflommark*, i mindre grad *åpen steinflommark*), men lav kartleggingsinnsats i deltaets ytre og lavtliggende områder innebærer nok at de fleste slike områder ikke er fanget opp. Denne naturtypen er i rødlista vurdert som nær truet (NT), fordi naturtypens tilstand mange steder er påvirket av endringer i flomsykluser og vannmengder, som igjen er påvirket av elveforbygninger og vassdragsregulering. Våtmarksfugl kan opptre på disse åpne flommarkene, og for enkelte vadefugl, som f. eks. sandlo, er de en viktig hekkeplass.

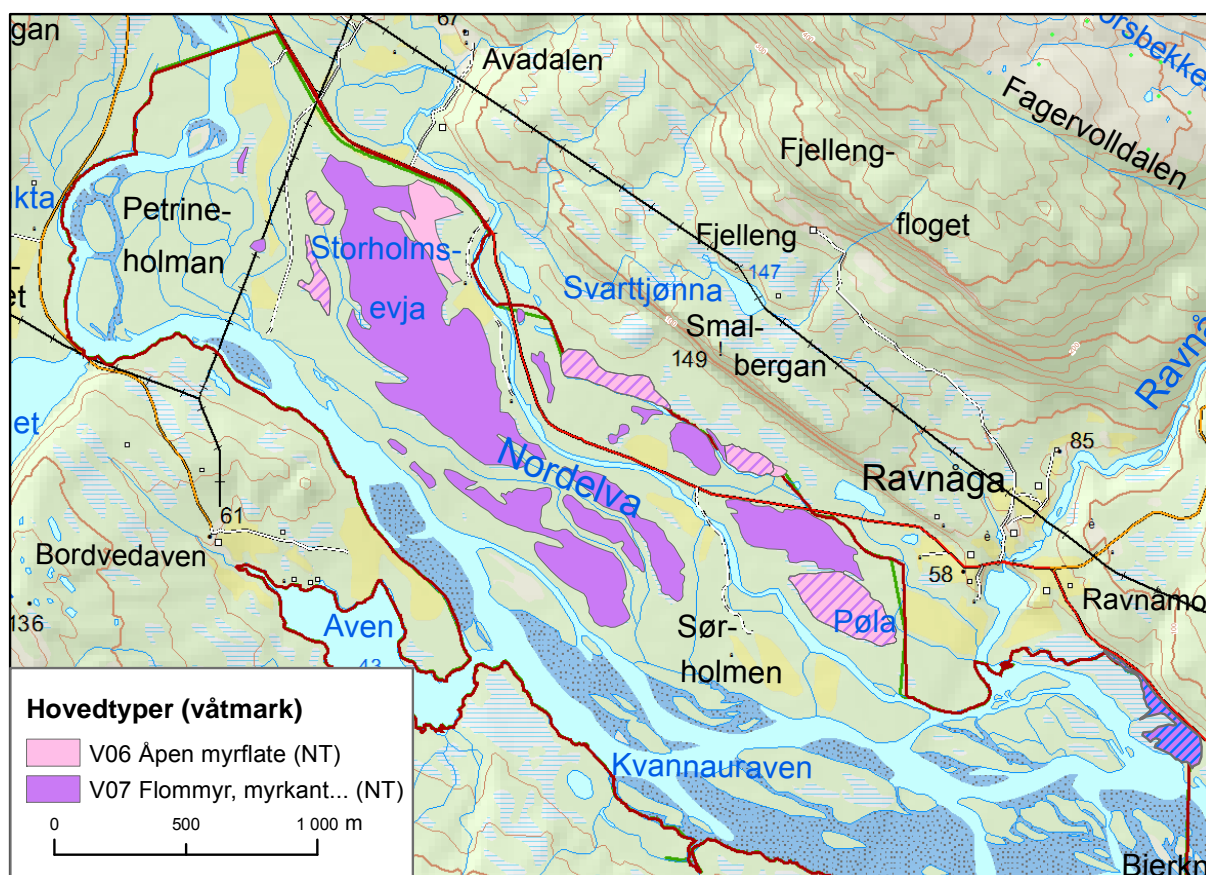
De oppdyrkede områdene i verneområdet inngår i hovedtypen *åker og kunstmarkseng*. Dette er selvsagt ikke spesielt artsrike områder, men de kan noen ganger ha betydning for våtmarksfugl på næringssøk.

Nærmere om våtmarkssystemene

Hovedtypen *V7 flommyr, myrkant og myrskogsmark* dekker betydelige deler av verneområdets areal (figur 3). Hovedsakelig dreier dette seg om grunntypen *intermediær flommyr* (*intermediær* viser her til at flommyra ikke er spesielt kalkrik), som er knyttet til Storholmsevja, åpne områder sørøst for denne, og Slåttholmen på nordsiden av Nordelva. Gaarder (2013) vurderer det botaniske artsmangfoldet i disse områdene som ganske ordinært, med mye flaskestarr, og ellers mest arter som duskull og stjernestarr og i kantsoner blåtopp, lappvier og myrhatt. Blystarr, en litt mindre vanlig art, ble så vidt påvist i et relativt fuktig parti. Flommyrene er antagelig av sentral betydning for en del våtmarksfugl, særlig storvadere

Naturtypen *V6 Åpen myrflate*, nærmere bestemt *kalkfattig myrflate-fastmatte*, er påvist i enkelte områder nord i verneområdet, på nordsiden av veien og nær Nordelva.

Hovedtypene *flommyr, myrkant og myrskogsmark* og *åpen myrflate* er begge rødlistede som nær truet (NT). Dette har blant annet sammenheng med at mer enn 1/3 av Norges opprinnelige myrareal under skoggrensa har blitt brukt til landbruks- og utbyggingsformål (Lindgaard og Henriksen, 2011).

Figur 3: Hovedtyper av våtmarkssystemer i Glomådeltaet landskapsvernområde.

4.2.2 Verdifulle naturtyper i henhold til DN-håndbok 13

DN-håndbok 13 er en håndbok fra det tidligere Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) som beskriver 56 naturtyper med spesiell betydning for biologisk mangfold.

Ut fra kriteriene i DN-håndbok 13 ble hele Glomådeltaet landskapsvernområde, sammen med en del tilgrensende arealer (særlig østover ut i Langvatnet), i 2002 registrert i Naturbase (Miljødirektoratet, 2016) som et deltaområde med verdi *svært viktig* (A)¹. Et viktig kriterium for verdivurderingen var at deltaet er et stort og velutviklet innlandsdelta med stor grad av naturtilstand, og at det er observert mange fuglearter i området.

I kartleggingen gjennomført av Gaarder (2013) ble det (i tillegg til kartlegging etter NiN-metodikk) også undersøkt om det er lokaliteter på mindre skala (innenfor deltaområdet) med selvstendig verdi etter DN-håndbok 13 kriteriene. Det ble da registrert to lokaliteter av type «Gammel lauvskog, utforming gammel bjørkeskog», som fikk navnene *Sørholmen* og *Storholm-sevja nordvest*, begge med verdi *viktig* (B) (se kart i vedlegg 3). Det ble ikke registrert lokaliteter med spesielt verdifulle våtmarks- eller ferskvannsmiljøer, men dette kan skyldes at kartleggingen bare omfattet det som kunne nås til forts fra landsiden, og at det var høy vannstand i Langvatnet da området ble undersøkt. Flommyrene kan også være forringet på grunn tidligere vassdragsreguleringer med påfølgende flomdemping.

¹ **Verdisetting etter DN-håndbok 13.** Kartlegging av naturtyper – verdisseting av biologisk mangfold. Tredelt verdisseting der A er nasjonal/internasjonal verdi, B er regional verdi og C er lokal verdi

Sørholmen (gammel lauvskog, utforming gammel bjørkeskog, verdi B) omfatter et lauvdominert skogbestand som ligger mellom Nordelva, og et av Nordelvas flomløp sør for hovedløpet. Skogen er i en aldringsfase, og en del av trærne (både bjørk og gran) har oppnådd ganske store dimensjoner. Det er også en god del dødt trevirke. To kravstore lavarter knyttet til gammelskog, langnål og rustdoggnål (NT²), ble funnet på gamle trær av bjørk og gran.

Storholmsevja nordvest (gammel lauvskog, utforming gammel bjørkeskog, verdi B) omfatter en blandingsskog av gran og bjørk ved nordvestre del av Storholmsevja. Også her ble det funnet langnål og rustdoggnål (NT), samt gammelskogartene granstokkjuke og skjørsigd (mose). Gran utgjør en betydelig andel av trærne (ca. 30 %), men siden de rødlistede artene ble funnet på bjørk er lokaliteten kategorisert som lauvskog. En god del hakkespor etter tretåspett viser at området har betydning for gammelskogtilknyttede fuglearter.

4.2.3 Planteliv og sopp

Med unntak for de to tidligere nevnte lavartene ble det av Gaarder (2013) ikke registrert noen rødlistede plantearter, moser eller sopp i området. Gaarders vurdering er at området har potensial for flere kravfulle vedboende sopp, særlig hvis gammelskogen får stå i fred. Generelt omtales imidlertid karplantefloraen som direkte fattig, og verneområdet har heller ikke registreringer av rødlistede planter i Artskart (Artsdatabanken, 2016).

4.2.4 Fugl

I følge en gjennomgang av Syvertsen (2012) er 151 fuglearter påvist innenfor verneområdet, deriblant mange rødlistede arter. Dette artstallet inkluderer også arter som kun har vært observert et fåtall ganger. Noen truede arter antas å ha vært vanligere i området tidligere. For eksempel skal sædgås (VU) ha hekket i deltaet fram til ca. 1950, og det antas at det fram til rundt 1990 var en liten, men stabil hekkebestand av brushane (EN).

I dag har nok området størst betydning som hekkelokalitet for en del arter som ikke er rødlistet, deriblant sangsvane, trane, en rekke vaderarter, spetter og gulerle. Området blir også besøkt av trekkende fugl, spesielt om våren. Eksempler på ganske regelmessige trekkgjester er brunnakke, krikband, stjertand (VU), havelle (NT), svartand (NT), sjørre (VU) og vipe (EN).

Syvertsen har vurdert hvordan verneområdets forskjellige deler brukes av fugl, med vekt på fem arealer som er vist i figur 4.

Område 1 – Sentrale deler av deltaet mellom Glomåga og Nordelva, med blant Storholmsevja og Trettholmsevja. Store myrflater i dette området er hovedtilholdssted for traner og flere vaderarter. Blant annet kan det være flere par med gluttsnipe og grønnstilk her, muligens også myrsnipe og svømmesnipe. Glomådeltets eneste sangsvanepar har hekket her, og paret bruker fremdeles deler av området – blant annet Nordelva – selv om reiret de fleste år har ligget i område 3. Storholmsevja var tidligere leikplass for brushane.

² **Rødlistekategori** - se vedlegg 9 for nærmere beskrivelse

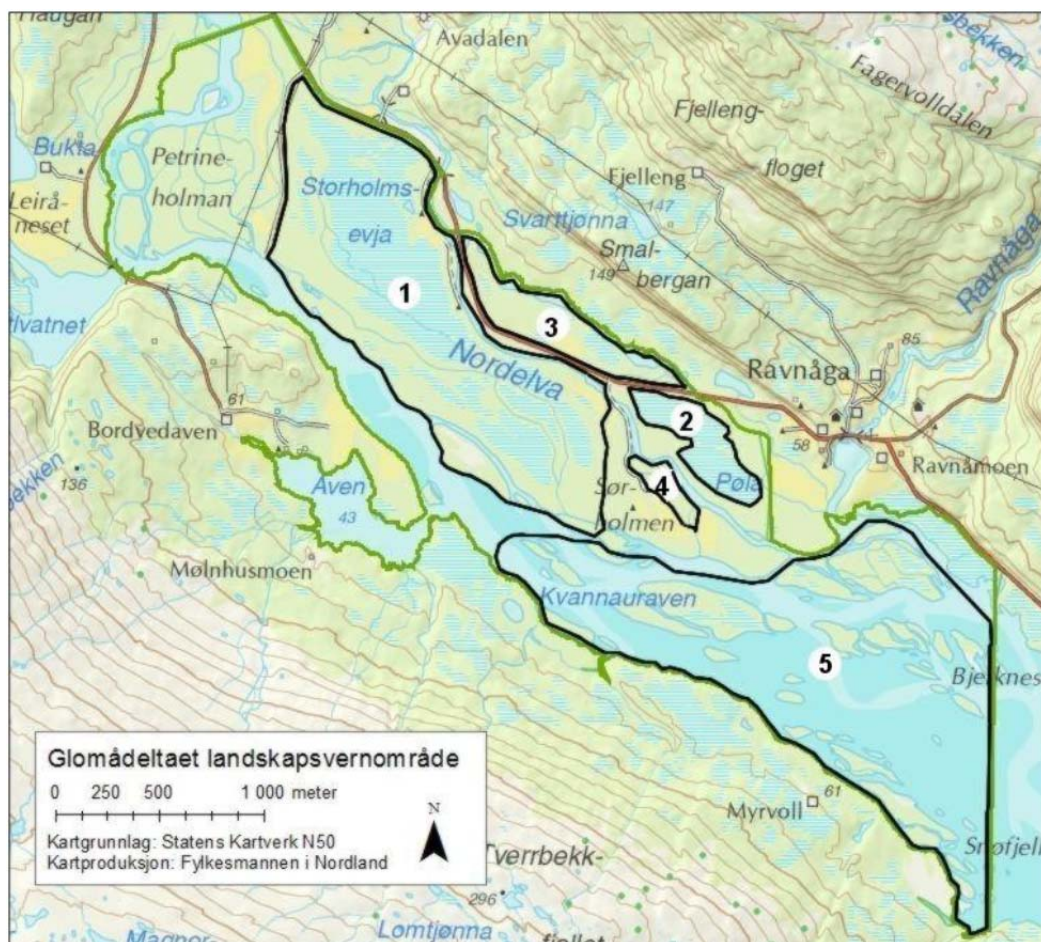
Minst ett av funnene av dobbeltbekkasin (NT) i området er gjort her, og småspove har enkelte år tilhold på disse myrene. Skogteigene som grenser opp til myrflatene har stedvis svært rik småfuglfauna, og også tretåspett hekker i disse. Blant andre arter som finnes i området, i alle fall i enkelte år, nevnes gulerle (årviss), blåstrupe (NT) og sivsanger.

Område 2 – Slåttholmsevja og Olasevja. Først og fremst av betydning for trane. Det kan antas at også enkelte vadere vil ha tilhold her, selv om konkrete opplysninger mangler. De omliggende skogteigene skjærer området mot veien som går tett inntil i nord.

Område 3 – Glomådeltaet LVO nord for veien. Langtjønnna, som er det østligste av tjernene i området, har som regel vært sangsvaneparets foretrukne hekkeplass. Også toppand og grønnstilk hekker i område 3, trolig også skogsnipe. Under Syvertsens befarings 28.06.12 sang en munk i veikanten.

Område 4 – Skog på Sørholmen, mellom eksisterende åkre og Nordelva. Området ble ikke besøkt under befarings 28.06.12, men det er tatt med her på grunnlag av beskrivelsene i Kjell Arne Meyers kommentarer til foreslått nydyrkingsplan (brev til Fylkesmannen i Nordland datert 03.11.2000) og opplysninger fra Asmund Ravnå (pers. medd.). Meyer anså området som svært viktig for spurvefugler og spetter, og fant mange spor etter sistnevnte i døde og døende trær. Området er identisk med gammelskoglokalitet *Sørholmen* (jf. kap. 4.2.2).

Område 5 – Øyene og gruntområdene i ytre del av Glomådeltaet. Dette er kanskje den delen av deltaet som har blitt minst besøkt i seinere år, som følge av utilgjengeligheten når man ikke ferdes i båt. Tilgjengelig informasjon tilsier at dette må være de viktigste delene av deltaet for siland, sandlo og temmincksnipe, kanskje også for småspove. Det kan videre antas at området brukes av ender under trekking, noe som kan være vanskelig å få oversikt over. En aktiv deltafront innebærer oppbygging av nytt land, og vårflo og andre vannstandsvariasjoner vil trolig være en utfordring for bakkehekkende arter på lave holmer. Det samme vil muligens gjelde beitende storfe, som fra tid til annen tar seg ut til øyene sør for Glomågas hovedløp (Asmund Ravnå, pers. medd.).

Figur 4. De viktigste funksjonsområdene for fugler i Glomådeltaet LVO. 1) Sentralfeltet mellom Glomåga og Nordelva, blant annet med Storholmsevja, Slettholmsevja og Trett-holmsevja; 2) Slåttholmsevja og Olasevja; 3) områdene nord for kjøreveien, blant annet Langtjønna; 4) teig med gammel skog på Sørholmen nord for oppdyrket mark; 5) øyene og gruntområdene i ytre del av deltaet. Figur fra Syvertsen (2012).

4.2.5 Andre arter

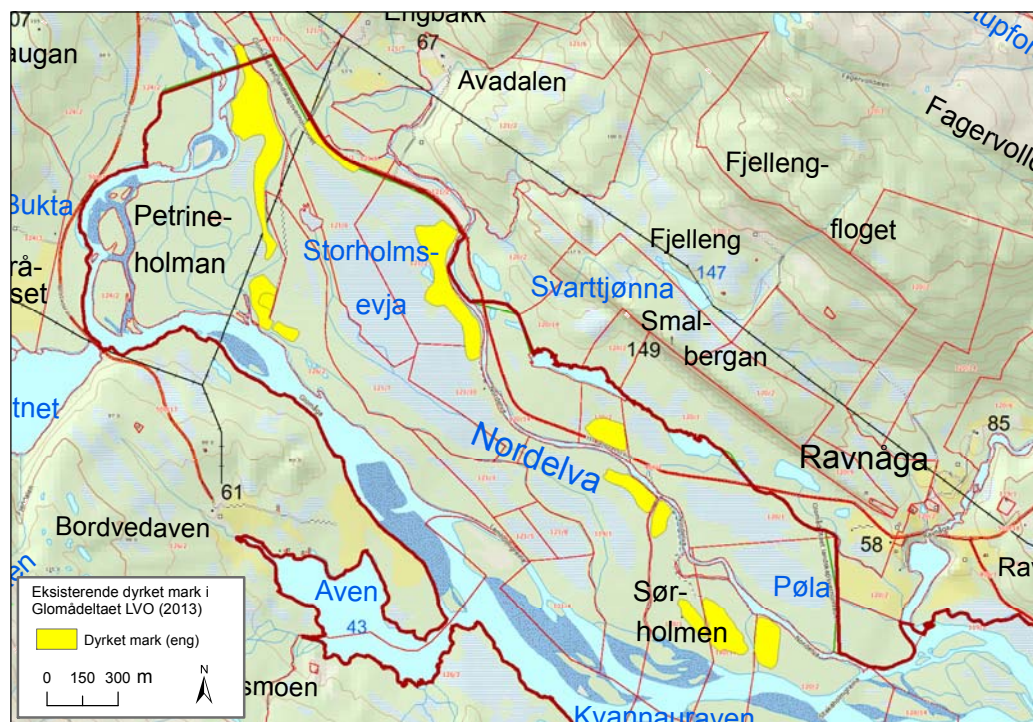
Det er ikke gjort undersøkelser av pattedyr- eller insektfauna i området. Elg er vanlig, jf. kap. 5.4.6.

4.3 BRUK AV OMRÅDET

Området brukes i dag først og fremst til landbruk, reindrift og elgjakt. I tillegg inngår deler av Langvatnet i nedre del av verneområdet, dette vannet brukes til kraftproduksjon og er av den grunn regulert med 2,7 meter.

Innenfor landskapsvernområdets samlede landareal på ca. 2600 dekar er i alt 246 dekar oppdyrket eng. De oppdyrkede områdene ligger spredt over et område som strekker seg fra vernegrensen i nordvest til Sørholmen i sørøst (figur 5). Det er også interesse for nydyrking innenfor verneområdet. Fylkesmannen av slo i februar 2011 en søknad om nydyrking av 100 dekar på eiendom 126/2. Vedtaket ble etter klage stadfestet av Direktoratet for naturforvaltning i mai 2011.

Verneområdet brukes også til utmarksbeite. Området nordøst for Nordelva beites av kjøttfe. Flere øyer sør i verneområdet beites av storfe og sau fra Bordvedaven. Lamholmen har nylig vært beitet av geit. Mesteparten av området er også høst- og vårbeite for rein, i tillegg har reindriften en drivled som krysser deltaets nedre del.

Figur 5: Dyrket mark i Glomådeltaet landskapsvernområde.

5 Forvaltning av Glomådeltaet landskapsvernområde

5.1 TRUSLER MOT VERNEVERDIENE

5.1.1 Effekter av vassdragsregulering

Naturverdier i landskapsvernområdet kan være truet av endrede flomforhold på grunn av vassdragsregulering. Gaarder (2013) skriver at det er en stor fare for at vassdragsreguleringene har påvirket den opprinnelige dynamikken vesentlig, særlig fordi store deler av verneområdet ikke lenger påvirkes av flom. Rana kommune skriver i kravdokument om revisjon av konsesjonsvilkår (Rana og Hemnes kommuner, 2012) at *reguleringen av Langvatnet har medført meget store landskapsmessige endringer i form av erosjon/utgravning og sedimentering av løsmasser*. Vannstanden i Langvatnet har betydning for hvor raskt Glomåga flyter gjennom verneområdet og påvirker dermed balansen mellom erosjon og sedimentering. Lavere vannstand i vannet gir større fall gjennom deltaet, noe som forventes å gi økt erosjon i elveløpet og færre flomepisoder over marka langs elveløpet, noe som vil påvirke vegetasjonen. Lavere vannstand vil også føre til at løsmasser vaskes lengre nedover i deltaet, og da også utenfor vernegrensen. Lavere vannstand i elveløpet kan gi tørrere forhold og gjengroing av tidligere åpne områder.

Reguleringen av Langvatnet ble innført i 1964, altså lenge før vernetidspunktet. Gjengroing av tidligere flommarker er imidlertid en prosess som kan pågå over mange tiår, og det kan ikke utelukkes at det fremdeles pågår endringer som kan knyttes til reguleringen. Andre endringer over samme periode (opphør av slått og reduksjon av beite) vil også bidra til økte muligheter for gjengroing.

Raske endringer i vannstand kan være en trussel mot hekkende våtmarksfugl, ved at reir på marka blir oversvømt. Vassdragsregulering kan føre til vannstandsendringer som er annerledes enn i et naturlig system, men regulering kan også føre til at oversvømming av reir unngås. Det er usikkert hvilken effekt regulering av Langvatnet og tilførselselvene har på hekkende våtmarksfugl.

5.1.2 Fremmede arter

Mink er en trussel mot hekkende våtmarksfugl mange steder i Nordland (DN, 2011). Fylkesmannen er så langt ikke kjent med forekomst av mink i Glomådeltat landskapsvernområde.

Kanadagås er en introdusert fugleart som i hekketiden kan ha aggressiv atferd til ulempe for andre våtmarksfugler. Arten har vært observert nær østenden av Langvatnet, men er så langt ikke registrert innenfor verneområdet.

Det er ikke registrert fremmede karplanter i verneområdet. Flere fremmede arter er imidlertid i spredning langs riks- og fylkesveier i Nordland, spesielt tromsøpalme, hagelupin og kjempespringfrø. Åpne naturtyper kan være spesielt utsatt for etableringer av fremmede arter. Siden fremmede arter lett spres langs veier har vi valgt å fokusere overvåking av fremmede arter på et område med flomfastmark nær fylkesveien, i verneområdets sørøstre del (se vedlegg 4).

5.1.3 Andre mulige trusler

De kartlagte naturtypene er i liten grad avhengige av skjøtsel, og endrede bruksformer i landbruket antas derfor ikke å være en alvorlig trussel mot verneverdiene. De åpne, lavvokste flommyrene og de åpne flommarkene er imidlertid sannsynligvis positivt påvirket av husdyrbeite. Beitinga bidrar til å holde vegetasjonen lavvokst og landskapet åpent, noe som er positivt for våtmarksfugl, ikke minst for mange arter vadefugl. Samtidig kan husdyr også ha negativ påvirkning ved å trække i stykker reir for bakkehekkende fuglearter.

Forstyrrelse i hekketiden vil alltid være en potensiell trussel mot fuglers hekkesuksess. Det er ikke kjent at forstyrrelser utgjør et reelt problem i Glomådeltat LVO. Det er en del ferdseil knyttet til landbruk i området, men dette har pågått siden lenge før vernetidspunktet.

Nydyrking er også en aktuell trussel. I verneprosessen ble det bestemt at det kan gis tillatelse til nydyrking etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten. En oppdatert nydyrkingsplan ligger som vedlegg 6 til denne forvaltningsplanen. Planen er lagd med tanke på at truede vegetasjonstyper ikke skal gå tapt, og at nydyrking ikke skal føre til økt forstyrrelse av fuglelivet. Selv om slike hensyn blir tatt, er det vanskelig å utelukke enhver negativ effekt av eventuelle tillatelser til nydyrking.

5.2 IGANGSATTE TILTAK

Det gjennomføres regelmessig fugleregistreringer i området.

5.3 BEVARINGSMÅL, PLANLAGTE TILTAK OG SKJØTSEL

Overvåking av verneområder i Norge skal foregå på to ulike nivå. Det skal igangsettes en nasjonal overvåking av utvalgte verneområder som vil representere ulike naturtyper og miljø. Den nasjonale overvåkingen vil gi kunnskap om utvikling over tid i ulike naturtyper og skal være relativt detaljert. I tillegg skal nye forvaltningsplaner for verneområder inkludere enkle overvåkningsprogram for en eller flere av naturtypene i verneområdet, basert på konkrete bevaringsmål fastsatt av forvaltningsmyndigheten. (Bevaringsmålene for Glomådeltaet landskapsvernområde er definert mer presist i vedlegg 4.)

5.3.1 Fremmede arter

Det er ikke planlagt systematisk overvåking med tanke på å registrere mink eller hekkende kanadagås. Ved eventuelle fremtidige funn av hekkende kanadagås vil det være aktuelt å punktere egg for å begrense hekkesuksessen eller å avlive fuglene. Fylkesmannen har tillatelse fra Miljødirektoratet til å avlive hekkende kanadagås i verneområder i Nordland. Når det gjelder mink, så tilsier vurderinger som er gjort i *Handlingsplan mot amerikansk mink* at det er til liten nytte å prøve å utrydde mink fra områder på fastlandet.

Tromsøpalme, hagelupin og kjempespringfrø er fremmede arter som det ikke er ønskelig at spres inn i reservatet. For å følge opp dette settes det bevaringsmål der overvåkingssubjektet får god tilstand når det ikke er registrert forekomst av disse fremmede artene.

5.3.2 Kartlegging av våtmarksfugl

I likhet med andre arter er våtmarksfugler avhengige av gunstige forhold i hele sine leveområder for å kunne opprettholde levedyktige bestander på sikt. Naturmangfoldloven har fokus på at en skal se artene og artenes leveområder i sammenheng. Siden Glomådeltaet landskapsvernområde bare utgjør en del av de leveområder fuglene benytter gjennom året, vil det være vanskelig å fastsette bevaringsmål for hekkebestander av enkeltarter. Overvåking kun innenfor verneområdet vil ikke fange opp hele bestander, og bestandene kan påvirkes av faktorer utenfor vernegrensen. Det er også vanskelig å finne tiltak rettet mot den enkelte fugleart, utover å bevare uforstyrrede arealer av egnede naturtyper (se bevaringsmål om areal av åpne naturtyper i vedlegg 4).

Overvåking av landskapsvernområdets tilstand (naturtypers arealer og tilstand) vil kunne overvåke om verneområdet er tilgjengelig som godt leveområde for våtmarksfugl og spetter, slik at hver enkelt fugleart kan benytte området i henhold til artens biologiske nisje, livssyklus og trekkvei.

Selv om det ikke er satt bevaringsmål for bestandstørrelser av de enkelte fugleartene, så vil det være spesielt ønskelig å registrere hekkebestanden av traner. Dette er ikke spesielt ressurskrevende, og slike registreringer har blitt gjort årlig siden det første kjente hekeforsøket i 1996. For å sikre kunnskap om utviklingen i området vil det også være aktuelt å kartlegge bestandene av våtmarksfugl med jevne mellomrom (hvert 4. år, se vedlegg 5).

5.3.3 Skjøtsel

Naturmangfoldlovens § 47 definerer skjøtsel som tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet. I naturtypekartleggingen av Gaarder (2013) ble det ikke påvist naturtyper med stort behov for aktiv skjøtsel. Husdyrbeite ble

imidlertid vurdert som positivt for naturverdiene på åpne, lavvokste flommyrer og på åpen flommark.

I den grad det er behov for skjøtselstiltak gir naturmangfoldloven § 47 Fylkesmannen hjemmel til å få slike tiltak utført. Det skal, hvis mulig, inngås avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak, men det kan også inngås avtaler med andre. Fylkesmannens hjemmel til å få utført skjøtselstiltak omfatter ikke tiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser. Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd. Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren.

5.4 RETNINGSLINJER FOR BRUKERINTERESSER

Rammene for forvaltninga av området er nedfelt i verneforskriften (se vedlegg 1 og lovdata.no), *Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter* (M-106, Miljødirektoratet 2014) og i naturmangfoldlovens prinsipper. Det skal også legges vekt på veilederen *Naturmangfoldloven kapittel II: Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk – en praktisk innføring* (Klima- og miljødepartementet, 2016). I tillegg gjelder forvaltningslovens bestemmelser.

Det er særlig noen punkt i verneforskriften som har betydning:

- I punkt III beskrives verneformålet. Generelt skal forvaltninga av området ivareta dette formålet, og formuleringa av formålet gir dermed viktige føringer for forvaltninga.
- I punkt IV går det frem hvilke bestemmelser som gjelder for verneområdet, her er det opplistet hvilke aktiviteter som ikke er tillatt
- I punkt V går det frem hvilke aktiviteter som er unntatt bestemmelsene i punkt IV
- I punkt VI går det frem hvilke aktiviteter det kan gis tillatelse til etter søknad
- Aktiviteter som er forbudt gjennom bestemmelsene i punkt IV og ikke er nevnt i punkt V eller VI, er i utgangspunktet forbudt. Det kan imidlertid gis dispensasjon fra vernebestemmelsene i spesielle tilfeller, jf. omtalen av naturmangfoldlovens § 48 i kap. 2.

5.4.1 Drift av dyrket mark

Av punkt V nr. 3 følger at vernebestemmelsene ikke er til hinder for utnyttelse av eksisterende dyrka mark til landbruksformål. Dette innebærer at den dyrkede marka kan gjødsles etter samme regelverk som gjelder ellers (*Forskrift om organisk gjødsel*). Vernebestemmelsene er heller ikke til hinder for nødvendig motorisert ferdsel i landbruksøyemed på landbruksveier og frossen snødekt mark, jf. punkt V nr. 4. For mer informasjon om motorisert ferdsel, se kapittel 5.4.11.

5.4.2 Landbruk – nydyrking

Forskriftens punkt VI nr. 4 sier at forvaltningsmyndigheten kan tillate *nydyrking etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten*. Her er det viktig å legge merke til at forskriften sier «kan tillate», ikke «skal tillate». Det betyr at den enkelte nydyrkingssak ikke automatisk blir godkjent hvis de er i samsvar med godkjent plan, men at de på søknadstidspunktet må vurderes ut ifra kunnskapsstatus, politiske føringer og hensyn til samlet belastning.

Fylkesmannen i Nordland lagde en plan for nydyrking i 2001. Siden da har verneområdet blitt naturtypekartlagt (Gaarder, 2013), og det er gjort nye vurderinger av fuglelivet i området (Syvertsen, 2012). Det er derfor naturlig å se på rammene for nydyrking på nytt. Som del av arbeidet med denne forvaltningsplanen har Fylkesmannen også fått nye innspill om hvilke områder som per 2014 ønskes oppdyrket. Ut fra ny kunnskap og nye innspill har Fylkesmannen utarbeidet og godkjent en ny plan for nydyrking (vedlegg 6). Den nye planen bygger på at nydyrking ikke skal være i konflikt med rødlistede naturtyper (aktivt delta, åpen myrflate, flommyr, åpen flommark) eller gammelskog, og at kantsoner mot vann og fugleområder skal ivaretas. I praksis innebærer dette at det kun er arealer som er kartlagt som fastmarksskogsmark som kan være aktuelle, og at søknader om dyrking innenfor disse arealene må vurderes med tanke på å beskytte gammelskog og kantsoner mot vann og skjerming av områder som er viktige for fuglelivet.

5.4.3 Landbruk – utmarksbeite

Utmarksbeite er i utgangspunktet tillatt, forutsatt at beitetrykket ikke blir så stort at beitebruken blir et tiltak som *kan endre landskapets art eller karakter vesentlig*, eller at fuglelivet (inkludert reir og egg) blir påført skade eller unødig forstyrrelse. Selv om det kan forekomme at fugler blir forstyrret av beiting, så er det normalt ikke restriksjoner på tradisjonell beiting i et landskapsvernområde. Som nevnt i kap. 5.1.3 kan beiting også ha positive effekter.

Beiting forutsetter at det kan settes opp beitegjerder. Oppføring av gjerder vil rammes av forbudet i punkt IV nr. 1 om "faste innretninger" og krever derfor dispensasjon. Oppføring av gjerde er dermed ikke tillatt uten at det er gitt tillatelse fra Fylkesmannen. Fylkesmannen kan tillate oppføring av beitegjerder med hjemmel i verneforskriftens punkt VI nr. 2 **<jf. forslag til forskriftsendring>**.

Det er mye skog i området, og eksisterende beitegjerder er ikke godt synlige i landskapet. Fylkesmannens vurdering er derfor at oppsetting av vanlige beitegjerder for storfe, sau og geit normalt ikke vil gi en vesentlig endring av landskapets art eller karakter. Søknader om tillatelse til oppføring av beitegjerder vil derfor normalt vil bli innvilget.

5.4.4 Landbruk – uttak av ved

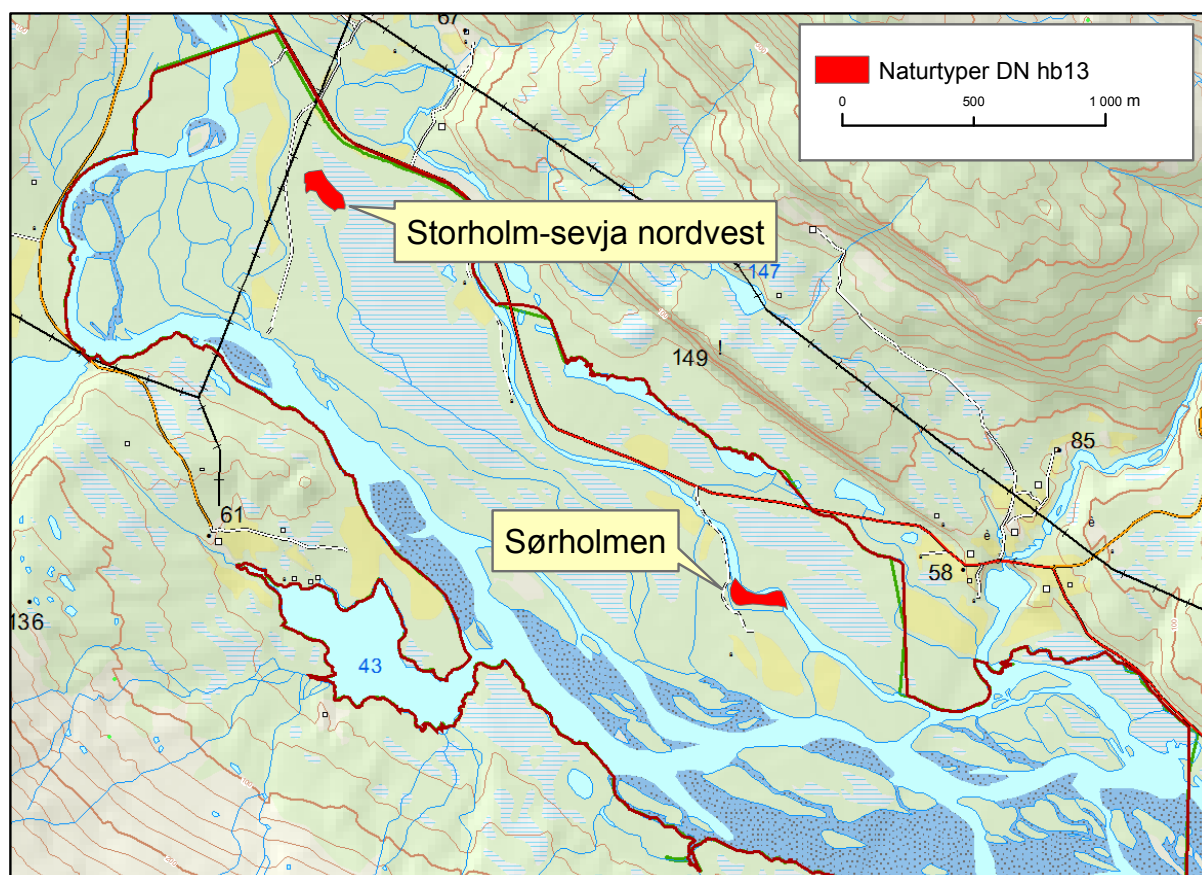
Noen av grunneierne har i forbindelse med utarbeidelse av forvaltningsplanen meldt interesse for å ta ut skog til vedproduksjon. Hogst er i utgangspunktet et tiltak som «kan endre landskapets art eller karakter vesentlig», jf. verneforskriftens punkt IV nr. 1, avhengig av hvor omfattende hogsten er. Det kan være vanskelig å definere nøyaktig hvilken hogst som kan foregå uten at det påvirker landskapets art eller karakter. Videre kan hogst komme i konflikt med at fugler med reir og egg er vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Vi har derfor lagd følgende retningslinjer som beskriver hvordan hogst kan utføres uten å komme i strid med verneforskriften:

Retningslinjer for hogst i Glomådeltaet landskapsvernområde med fuglelivsfredning

Retningslinjene beskriver hvordan hogst kan utføres uten å komme i strid med vernet av landskapets art og karakter. Hogst som utføres i tråd med retningslinjene er ikke søknadspliktig. I tvilstilfeller er det Fylkesmannen som kan avgjøre om et tiltak må ansees å ville endre landskapets art eller karakter.

Verneforskriften fremhever fuglelivet og deltalandskapet. Fuglelivet skal være vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Ut fra verneformålet bør man ivareta gammelskoglokaliteter og kantsoner langs områder som er viktige for fugl. Vegetasjonen i kantsoner mot vann er også beskyttet av vannressursloven.

1. Hogst i fuglenes hekketid, dvs. perioden 15. april – 31. juli, bør unngås. Hogst på dette tidspunktet kan komme i konflikt med at fugler, reir og egg skal være vernet mot skade og unødig forstyrrelse.
2. Det bør ikke felles trær i en 15 m bred buffersone langs åpen myr og flommark. Skogens randsoner er viktig for landskapets karakter. Ivaretagelse av buffersoner mot åpne områder vil også bidra til å skjerme fuglelivet mot unødig forstyrrelse.
3. Etter hogst bør gjennomsnittlig avstand mellom trær som er minst 3 m høye ikke overskride 3 m.
4. Hogst bør skje som tynning av alle dimensjoner, slik at mest mulig naturlig aldersfordeling står igjen.
5. Gamle trær og døde trær bør i størst mulig grad stå urørt. Disse er viktig for landskapets karakter og er viktige hekke- og beiteplasser for fuglearter som er avhengige av gammelskog. Slike trær kan også ha et rikt og sjeldent insektliv og en sjelden lav- og sopplora.
6. Kantsoner mot vassdrag er viktige for landskapets karakter, samtidig som disse sonene også er beskyttet etter bestemmelser i vannressursloven. Vannressursloven gir ikke hvor bred eller tett kantsonen må være, men det skal være et «naturlig vegetasjonsbelte» som «gir levested for planter og dyr». Krav til vern av kantsonen vil være oppfylt om det ikke hogges trær som ligger mindre enn 6 m fra vassdrag (tilsvarer minstekrav til bredde av kantvegetasjon i Forskrift om nydyrking) uten at det er gitt spesiell tillatelse.
7. Framkjøring av skogsvirke er bare tillatt på landbruksveier og på frossen snødekt mark (jf. verneforskriftens punkt V nr. 4).
8. Av hensyn til fuglelivet bør det ikke utføres noen form for hogst i de to registrerte lokalitetene med verdifull gammelskog (Storholm-sevja nordvest og Sørholmen, se figur 6), eller i en buffersone på 15 m rundt disse.
9. Det kan lages hogståpninger på inntil 1 dekar, så lenge dette ikke går utover buffersoner/kantsoner mot åpen mark, gammelskog eller vassdrag. Avstand mellom hogståpninger som er yngre enn 10 år bør være minimum 100 meter.
10. Fylkesmannen i Nordland kan vurdere hogstplaner for avgrensede områder med andre retningslinjer for avstand mellom trær og størrelse på hogståpninger, med tanke på om planene er forenlige med forbudet mot vesentlige endringer av landskapets art eller karakter. Grunneiere kan utvikle slike planer i samråd med kommunens landbrukskontor.

Figur 6: Kart over lokaliteter med spesielt verdifull gammelskog i Glomådeltaet landskapsvernområde.

5.4.5 Landbruk og reindrift – bruk av hund

I verneområdet må hunder holdes i bånd hele året (punkt IV, nr. 2 i verneforskriften). Dette er blant annet for å hindre at hunder kan jage eller skade fugl, herunder egg og reir. Bruk av dressert bufehund til å vokte storfe, sau eller geit er et av unntakene fra hundeloven, men det er ikke åpnet for bruk av bufehund i verneforskriften. Hvis det er behov for å bruke bufehund i verneområdet må det søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse i henhold til den generelle dispensasjonsparagrafen i naturmangfoldloven (§ 48). Hensynet til hekkende og trekkende fugler vil være av stor betydning hvis bruk av bufehund i verneområdet skal vurderes.

5.4.6 Jakt og fiske

I utgangspunktet er det ikke tillatt med jakt, fangst og bruk av skytevåpen innenfor verneområdet (jf. verneforskriftens punkt IV nr. 2). Det er imidlertid gjort unntak for jakt på hjortevilt og fellefangst av mink (punkt V nr. 6). Videre skal vernebestemmelsene heller ikke være til hinder for *lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt og ved ettersøk etter skadet hjortevilt* (punkt V nr. 7). Dette innebærer at reglene for jakt på hjortevilt, eventuelt med hund, er de samme som utenfor verneområdet. All annen jakt er forbudt, med unntak for de tilfeller der det er gitt tillatelse med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48.

Det drives elgjakt i verneområdet hver høst. Det har fram til 2015 kun vært gitt én tillatelse til annen jakt, nærmere bestemt har en søker fått dispensasjon for jakt på rødrev om høsten og vinteren i perioden 2014-2018. Som del av forsøk på å holde elgen borte fra europavei og jernbane i Dunderlandsdalen drives det også med føring av elg i vinterhalvåret. Fylkesmannen har i den forbindelse gitt en flerårig dispensasjon fra motorferdselsforbudet for utkjøring av høyballer.

Forskriften har ikke noe generelt unntak fra motorferdselsforbudet for utfrakt av skutt hjortevilt. Bruk av motorkjøretøy for dette formålet krever dermed dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48, se avsnitt om motorisert ferdsel (5.4.11).

Vernebestemmelsene inneholder ikke noe forbud mot fiske. I utgangspunktet gjelder da de samme bestemmelsene om ferskvannsfiske som ellers. Forbudet mot unødig forstyrrelser av fuglelivet innebærer imidlertid at det ikke skal drives fiske som forstyrrer fuglelivet i sårbare perioder.

Etter verneforskriftens punkt VI nr. 1 kan forvaltningsmyndigheten etter søknad tillate felling av vilt som forårsaker vesentlig skade. Dette punktet må sees i sammenheng med «Skadefellingsforskriften», dvs. *Forskrift om felling av skadegjørende vilt* med tilhørende retningslinjer. I landskapsvernområdet gjelder både skadefellingsforskriften og verneforskriften. Skadefelling i verneområdet forutsetter dermed både at vilkårene i skadefellingsforskriften er oppfylt, og at det er gitt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Skadefellingsforskriften spesifiserer hvilke arter som kan felles av eier/bruker/rettighetshaver, og hvilke arter som krever fellingstillatelse fra henholdsvis kommune, fylkesmann eller Miljødirektoratet. I retningslinjene til skadefellingsforskriften forutsettes det blant annet at skaden har (eller kan få) vesentlig økonomisk betydning for skadelidte, og at skadefelling bør unngås dersom andre løsninger kan redusere skadeproblemet.

Verneforskriften gir altså forvaltningsmyndigheten mulighet til å tillate skadefelling i verneområdet. Dette betyr likevel ikke at slik tillatelse nødvendigvis vil bli gitt, selv om vilkårene i skadefellingsforskriften er oppfylt. Forvaltningsmyndigheten må også vurdere om en skadefelling vil kunne skade verneverdiene.

5.4.7 Friluftsliv og rekreasjon

Alminnelig ferdsel er tillatt i verneområdet, så lenge ferdselen ikke medfører skade/ødeleggelse/forstyrrelse av fugler/reir/egg, jf. punkt IV nr. 2. For å unngå forstyrrelse av fuglelivet er det viktig at ferdselen konsentreres til etablerte stier i hekkeperioden. Motorisert ferdsel er ikke tillatt, verken på land eller til vanns, jf. punkt IV nr. 3. Bruk av modellfly og modellbåter er heller ikke tillatt.

Det er ikke tillatt med camping, teltslagning og oppsetting av kamouflasjeinnretninger for fotografering (punkt IV, nr. 5).

Bålbrenning begrenses av *Forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn* (26.juni 2002) § 8-2, og *Forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner, Rana kommune* (FOR-2004-10-04-1319). Førstnevnte forskrift sier at det er forbudt å gjøre opp ild eller behandle

ting som representerer en brannfare utendørs under slike forhold eller på slik måte at det kan føre til brann. Oppgjort ild må ikke forlates før den er fullstendig slukt. I henhold til forskriften for Rana kommune er åpen brenning i utgangspunktet forbudt, jf. § 4, men så listes det opp en del tilfeller i § 5 som likevel er tillatt, deriblant kaffebål. I tidsrommet 15. april - 15. september er imidlertid all åpen brenning i skogsmark forbudt uten brannsjefens tillatelse.

Punkt V presiserer at verneforskriften ikke er til hinder for sanking av bær og matsopp (punkt V, nr. 5). Sanking av bær og matsopp følger i tillegg bestemmelsene i friluftsløven og er dermed tillatt for alle (allemannsretten). I Nordland, Troms og Finnmark er plukking av multer omfattet av den alminnelige høstingsretten, men likevel begrenset til der hvor eieren eller den bruksberettigede ikke uttrykkelig har nedlagt forbud mot plukking av multer, f.eks. ved å sette opp skilt, kunngjøring i avis e.l. For at eier eller bruker skal kunne forby plukking av multer på muldebærland, må utnyttelsen av multene ha økonomisk betydning for ham. Selv om det er nedlagt slikt uttrykkelig forbud, kan allmennheten alltid plukke multer som spises på stedet.

5.4.8 Undervisning, informasjon og formidling

I dag foregår det ikke regelmessig undervisning eller forskning i verneområdet. Bruk av Glomådeltaet landskapsvernområde i undervisnings- og forskningsaktivitet vil kunne gi økt kunnskap om verneverdiene i området. Fylkesmannen ønsker et tett samarbeid med forsknings- og utdanningsinstitusjoner som ønsker å benytte landskapsvernområdet. Fuglelivet er fredet innenfor landskapsvernområdet, og motorferdsel er generelt ikke tillatt. Noen forskningsaktiviteter kan ha behov for dispensasjon fra disse bestemmelsene. Slike dispensasjoner må gis etter § 48 i naturmangfoldloven (se kapittel 2). En viktig del av vurderingen av slike dispensasjoner vil være om forskningsaktiviteten ikke kan foregå utenfor landskapsvernområdet.

Publikum kan finne informasjon om verneverdiene i området på informasjonsplakat ved avkjørsel fra fylkesvei 355. Faktaark for området er tilgjengelig i Naturbase og ved å søke på «Glomådeltaet» på internett (informasjonen kan også finnes via miljøstatus.no og nordlandsatlas.no).

5.4.9 Tekniske inngrep i verneområdet

Det er et generelt forbud mot tekniske inngrep i landskapsvernområdet i verneforskriftens punkt IV. Forskriften lister opp ulike aktiviteter som ikke er tillatt, blant annet oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, oppfylling, bygging av veger, planering og lagring av masse og drenering og annen form for tørrlegging. Formuleringen *Opplistingen er ikke uttømmende* innebærer at forbudet også omfatter andre inngrep enn de som er konkret nevnt. Hensikten med opplistingen er å gi eksempler på tiltak som kan gi en vesentlig endring av landskapets art eller karakter. Det må da også tas hensyn til eventuell presedensvirkning og samlet belastning, ikke bare virkningen av det enkelte tiltak.

Området har noen tekniske inngrep som har sin opprinnelse før vernetidspunktet, deriblant fylkesvei 355 og private landbruksveier. Verneforskriften er ikke til hinder for vedlikehold av veier (punkt V nr. 2). Med vedlikehold av vei menes tiltak eller arbeid for å opprettholde samme standard som veien hadde på vernetidspunktet. Dette inkluderer nødvendig vedlikehold av bærelag/slitelag (asfalten) og vedlikehold av eksisterende grøfter langs veien

(DN 2010). Mer omfattende tiltak regnes ikke som vedlikehold. Det kan for eksempel være graving av nye grøfter, utretting av svinger, omlegging av trasé, eller økning av bredden. Søknad om slike tiltak må behandles etter naturmangfoldlovens § 48.

Helgelandskraft AS har ei kraftledning som går gjennom mellom Storholmsevja og Petrineholman i verneområdets nordvestlige del. I henhold til punkt V nr. 2 i verneforskriften er vernebestemmelsene ikke til hinder for vedlikehold av veier og anlegg. Denne formuleringen dekker også drift og vedlikehold av kraftlinjer og omfatter i den forbindelse utskifting av komponenter som liner, isolatorer, master, traverser m.v. i samsvar med anleggets tillatte egenskaper i forhold til konsesjon etter energiloven. Videre er rydding innenfor etablert trasé også å anse som vedlikehold. All rydding utenfor ryddebeltet innebærer en traséutvidelse og krever en egen tillatelse etter verneforskriften (dispensasjon). Trasébredde er aktuell bredde ved vernevedtak. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg omfattes normalt ikke av vedlikeholdsbestemmelsen og forutsetter dermed dispensasjon fra verneforskriften.

Unntaket fra vernebestemmelsene dekker ikke motorisert ferdsel i forbindelse med vedlikeholdet. I 2012 fikk Helgelandskraft dispensasjon til slik nødvendig motorferdsel for perioden 2013 - 2017. Tillatelsen ble gitt med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48.

Nye luftledninger og jordkabler er ikke tillatt. De eksisterende luftledningene i verneområdet var til stede før vernetidspunktet. Dispensasjon for å legge jordkabler kan være aktuelt dersom dette gir mulighet til å fjerne luftledninger. En slik søknad må vurderes etter naturmangfoldloven § 48.

5.4.10 Tekniske inngrep utenfor vernegrensen

Tekniske inngrep utenfor vernegrensen kan påvirke verneverdiene innenfor. Verneforskriften regulerer i seg selv ikke virksomhet utenfor verneområdets grenser, selv om påvirkninger fra utsiden kan få store konsekvenser for verneverdiene. Naturmangfoldlovens § 49 gjelder tillatelser til virksomheter som kan innvirke på verneverdiene i et verneområde, og som trenger tillatelse etter annen lov. I slike saker skal verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelse om det bør gis tillatelse og ved fastsetting av vilkår. For annen virksomhet gjelder aktsomhetsplikten etter naturmangfoldlovens § 6.

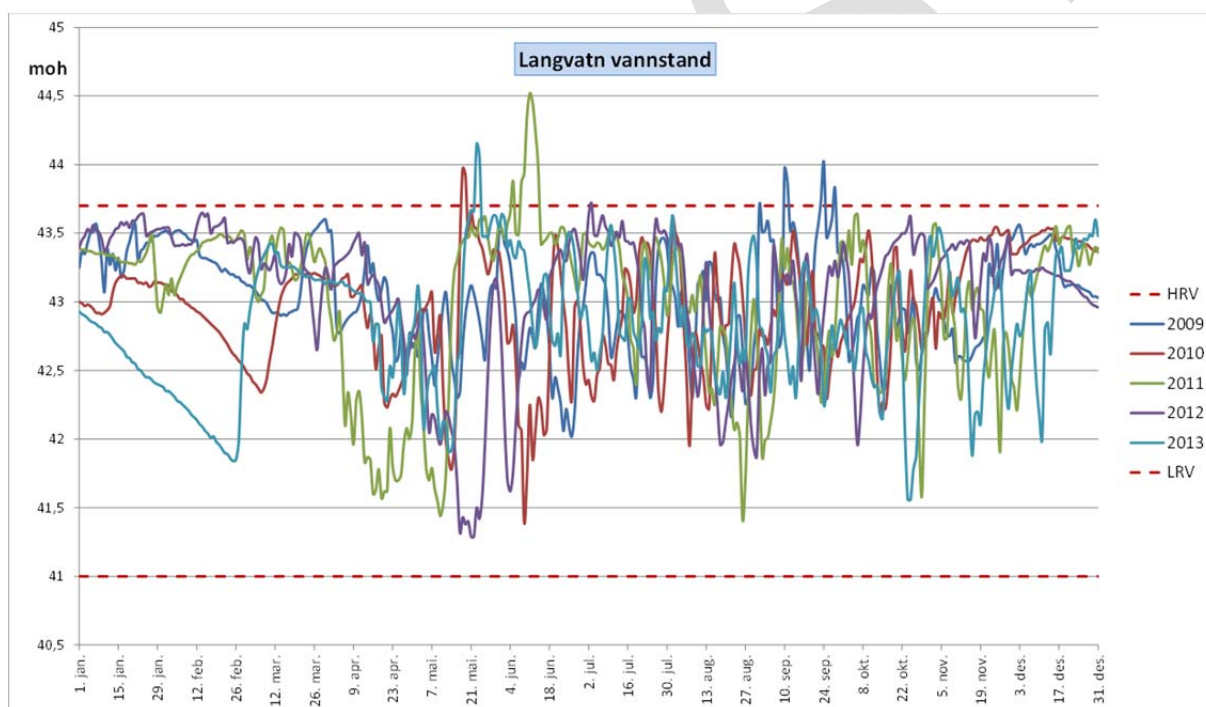
Området er påvirket av vassdragsreguleringer som ble gjort utenfor verneområdet før vernetidspunktet. Vann ledes bort fra Trolldalselvas nedslagsfelt og over til Fagervollan kraftverk. Lengst i nord ledes også noe vann over til Storglomvatnet. Samlet sett utgjør dette en ganske begrenset andel av Glomådeltas nedbørsfelt (ca. 11 % av nedbørsfeltet, ikke medregnet Ravnågas nedbørsfelt), men all bortledning av vann vil moderere vannføring og flom i deltaet.

Langvatnet er regulert med 2,7 meter (HRV/LRV er 43,7/41 meter), og dette må antas å kunne påvirke naturen i deltaområdet, jf. kap. 5.1.1. I krav om revisjon av konsesjonsvilkår fra (Rana og Hemnes kommuner, 2012) het det:

- *Reguleringen av Langvatnet har medført meget store landskapsmessige endringer i form av erosjon/utgravning og sedimentering av løsmasser.*

- Det kreves at det iverksettes utredning / undersøkelse av hva som er optimal manøvrering av Langvatnet i perioden mai – juli i forhold til hekkende fugl i området, samt at det gjennomføres nødvendige tiltak basert på undersøkelsene.
- Langvatnet var allerede ved vedtaksdato et reguleringsmagasin, og områdets hydrologi avviker derfor fra naturtilstanden. En viktig målsetting i dag vil være å sikre at vannstandsforholdene holdes slik at sumpvegetasjonen og hekking av våtmarksfugler opprettholdes. Minstevannstand og relativt stabile vannstandsforhold vil være viktig for fuglelivet, særlig i hekkeperioden mai–juli. Ved revisjon av konsesjonsvilkårene er det et krav at dette hensynet ivaretas, både med tanke på minstevannstand og maksimal reguleringshøyde.

Tendensen for vannstanden i Langvatnet (i perioden 2009-2013) er i hovedsak at det er noen vintermåneder (desember-mars) med høyere og mer stabil vannstand enn resten av året (figur 7). Den største nedtappingen har ofte skjedd i fuglenes hekketid, og man ser også at raske endringer ikke er uvanlig. Som nevnt i kapittel 5.1.1 kan dette være uheldig for fugler som hekker på bakken, men problemets omfang er ikke kjent.

Figur 7. Vannstanden i Langvatnet i perioden 2009-2013 (figur fra Statkraft).

5.4.11 Motorisert ferdsel

I utgangspunktet er motorisert ferdsel til lands og til vanns forbudt (punkt IV, nr. 3 i forskriften). Dette gjelder også modellbåter og modellfly, samt lavtflyging under 300 meter. Motorisert ferdsel på land kan gi kjørespor som river opp vegetasjon og jord, noe som igjen kan gi endrede dreneringsforhold eller erosjonsskader.

I verneforskriften er det gjort unntak for motorisert ferdsel langs offentlig vei (punkt V nr. 4). Den eneste offentlige veien i verneområdet er fylkesvei 355, og trafikken på denne veien er dermed unntatt fra motorferdselsforbudet.

Forskriften gjør også unntak for motorisert ferdsel i landbruksøyemed på landbruksveier (se vedlegg 7) og på frossen snødekt mark. I tillegg har Fylkesmannen gitt dispensasjon for utkjøring av før til elg i vintersesongen.

Forskriften gir i utgangspunktet ikke unntak for å hente ut bufe ved akutt sykdom og død eller utfrakt av skutt hjortevilt. Det kan søkes flerårig dispensasjon med tanke på slike behov. Søknaden må behandles etter naturmangfoldlovens § 48. Etter som våtmarksområdene er svært sårbare for kjørespor vil det i en dispensasjon settes vilkår om bruk av elgtrekk/jernhest eller ATV med belter ved eventuell motorisert ferdsel utenom eksisterende landbruksveier.

Motorferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannverns-, og oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsel og forvaltningsoppgaver som er bestemt av Fylkesmannen er direkte unntatt fra forbudet mot motorferdsel (punkt V nr. 1). Unntaket for «militær operativ virksomhet» innebærer ikke at all militær virksomhet er unntatt fra vernebestemmelsene. Forsvaret kan ikke legge motorferdsel knyttet til ordinær øvelsesvirksomhet inn i verneområdet uten å ha innhentet dispensasjon fra Fylkesmannen (jf. brev 7.1.1997 fra Forsvarets overkommando til Direktoratet for naturforvaltning om militær virksomhet i vernede områder). Det generelle unntaket fra vernebestemmelsene omfatter heller ikke kjøring i forbindelse med redningsøvelser.

Unntaket for motorferdsel knyttet til oppsynsoppgaver gjelder statens oppsyn med vernebestemmelsene, og ikke grunneieres oppsyn med egen eiendom.

I forbindelse med skjøtselstiltak igangsatt av forvaltningsmyndigheten (jf. naturmangfoldloven § 47, se kap. 5.3.3) kan det være behov for motorisert transport. I forarbeidene til naturmangfoldloven (Ot.prp. nr. 52 2008-2009 s 423) er det presisert at *forvaltningsmyndighetens rett til å utøve skjøtsel dekker også nødvendig motorferdsel i verneområdet i den forbindelse. Det er derfor ikke nødvendig med tillatelse fra grunneier.*

Motorferdsel i utmark kommer også inn under bestemmelsene i motorferdselloven med tilhørende forskrifter og vil i noen tilfeller forutsette kommunal dispensasjon.

Som nevnt i kap. 5.4.9 er det tidligere gitt dispensasjon for motorisert transport i forbindelse med vedlikehold av kraftledninger.

5.5 OPPSYN OG ADMINISTRASJON

5.5.1 Oppsyn i Glomådeltaet landskapsvernområde

Med vernevedtak oppstår det behov for å føre kontroll med at verneforskrift og eventuelle vilkår i dispensasjonsvedtak overholdes. Et effektivt og faglig dyktig naturoppsyn er viktig for å kunne følge med i utviklingen i verneområdene, både når det gjelder naturtilstanden og bruken av området. Statens naturoppsyn (SNO) ble opprettet med hjemmel i Lov om naturoppsyn av 21.06.96 og skal ivareta nasjonale miljøvernoppgaver og forebygge miljø-

kriminalitet. For oppsynet i Glomådeltaet landskapsvernområde har SNO tjenestekjøp fra Statskog Fjelltjenesten, som har sitt nærmeste kontorsted i Mo i Rana.

5.5.2 Retningslinjer for saksbehandling

Retningslinjer for behandling av saker som angår de ulike brukerinteressene er presentert i kapittel 5.4. Generelt gjelder følgende retningslinjer for all saksbehandling som omhandler Glomådeltaet landskapsvernområde:

1. Alle søknader om tiltak som krever tillatelse/dispensasjon etter verneforskriften sendes Fylkesmannen i Nordland.
2. Normalt vil verneforskriften ha strengere bestemmelser enn det som gjelder etter annet lovverk. Søknader vurderes derfor først etter verneforskriften, før de eventuelt vurderes etter annet lovverk. Avslag etter verneforskriften kan ikke overstyres av annet lovverk.
3. Nærmere retningslinjer for saksbehandling er gitt under de enkelte brukerinteresser. Det er viktig at det i all saksbehandling blir gjort en samlet vurdering av tiltakets virkning på verneverdiene og forholdet til øvrige brukerinteresser.
4. Disse instansene skal ha kopi av alle vedtak: Rana kommune, oppsynet ved Fjelltjenesten, Miljødirektoratet og Miljøvedtaksregisteret. I tillegg skal reinbeitedistriktet (Hestmannen/Strandtindene) og grunneiere ha kopi dersom de berøres. Naturvernforbundet har rettslig klageinteresse og har klageadgang.
5. Miljødirektoratet er klageinstans for alle saker etter verneforskriften. Klage på vedtak sendes direktoratet via Fylkesmannen i Nordland som vurderer om det framkommer nye saksopplysninger som tilsier at vedtaket kan omgjøres. Dersom vedtaket opprettholdes skal klagen oversendes Miljødirektoratet for endelig behandling og vedtak.

5.5.3 Oppfølging av brudd på vernebestemmelser eller dispensasjonsvilkår

Naturmangfoldlovens kap. IX inneholder en rekke bestemmelser om håndheving og sanksjoner som kan være aktuelle ved brudd på vernebestemmelsene eller ved brudd på vilkår i tillatelser.

Ved brudd på vilkår i en tillatelse skal Fylkesmannen vurdere om saken skal behandles på nytt med tanke på om vedtaket skal omgjøres (jf. naturmangfoldloven § 67). Ved grovere brudd bør vedtaket gjøres om slik at tillatelsen inndras, i tillegg kan anmeldelse være aktuelt. Brudd på vilkår kan tillegges vekt ved behandling av nye søknader.

SNO er forvaltningens feltapparat og vil reagere med anmeldelse eller informasjon der lovbrudd påtreffes. Oppsynet rapporterer til forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsmyndigheten har også et selvstendig ansvar for å reagere på lovbrudd som blir kjent.

Fylkesmannen er fra 1.1.2011 delegert myndighet etter kapittel IX § 69-73 i naturmangfoldloven. Disse er:

§ 69 Retting og avbøtende tiltak.

Denne paragrafen gir myndighetene hjemmel til å pålegge en ansvarlig å stanse pågående ulovlige arbeider og/eller treffe vedtak om retting av det ulovlig etablerte forholdet.

§ 70 Uforutsette miljøkonsekvenser av lovlig virksomhet.

Denne paragrafen retter seg mot forhold som i utgangspunktet er lovlig, men som innebærer uforutsette og vesentlige konsekvenser for naturmangfoldet. Når slik skade har inntruffet kan myndighetene pålegge den ansvarlige å treffe tiltak (gjenoppretting) dersom det kan skje uten særlig ulempe for den ansvarlige.

§ 71-72 Direkte gjennomføring og bruk av andres eiendom.

Disse paragrafene gir myndighetene mulighet til å sørge for iverksetting av tiltak for den ansvarliges regning når pålegg etter §§ 69 og 70 ikke blir etterkommet, eller dersom det haster av hensyn til naturmangfoldet eller det ikke kan påvises noen ansvarlig.

§ 73 Tvangsmulkt

Tvangsmulkt er et pressmiddel myndighetene kan benytte for å sikre gjennomføring av lovens bestemmelser. Tvangsmulkt fastsettes når en overtredelse er avdekket og pålegg om retting eller unnlattelse av å oppfylle en plikt ikke er etterkommet. Tvangsmulkt kan være et engangsbeløp eller løpende så lenge overtredelsen varer.

Ved overtredelse av bestemmelser i naturmangfoldloven kan det reageres med pålegg om miljøerstatning og/eller straff i form av bot eller fengsel.

§ 74 Miljøerstatning

Miljødirektoratet er myndighet og paragrafen innebærer et objektivt erstatningsansvar ved overtredelse av bestemmelser i nml eller i annen lovgivning som får betydning for gjennomføring av mål og prinsipper i loven. Denne bestemmelsen bidrar til at mindre overtredelser «avkriminaliseres» og kan sanksjoneres av forvaltningen selv uten å gå gjennom rettsapparatet. Dette regnes ikke som straff og er ikke til hinder for å ilegge andre sanksjoner.

§ 75 angir strafferammen for overtredelser av nml som er bot eller fengsel inntil ett år eller tre år ved grove overtredelser.

6 Forvaltningsplanens varighet

Forvaltningsplanen for Glomådeltaet landskapsvernområde gjelder for perioden **2017-2026**.

7 Lover og forskrifter

Alle lover og forskrifter er tilgjengelige på www.lovddata.no

Lov om behandlingsmåter i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

Lov om friluftslivet (friluftsloven)

Lov om hundehold (hundeloven)

Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag

Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)

Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova)

Forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn

Forskrift om vern av Glomådeltaet landskapsvernområde med fuglelivsfredning, Rana kommune, Nordland. (FOR 1997-12-19 nr 1369)

Forskrift om felling av skadegjørende vilt. (FOR 1997-09-01 nr 1000: Forskrift om felling av viltarter som gjør skade eller som vesentlig reduserer andre viltarters reproduksjon.)

Forskrift om jakt- og fangsttider, 2012-2017. (FOR 2012-03-01 nr 190: Forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun for jaktseongene fra og med 1. april 2012 til og med 31. mars 2017.)

8 Kilder

Artsdatabanken (2016). Artskart. Se artskart.artsdatabanken.no

DN (2007) Kartlegging av naturtyper – verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2. utgave 2006 (oppdatert 2007)

DN (2010) Områdevern og forvaltning («*Forvaltningshåndboka*»). DN-håndbok nr 17-2001 (Revidert 2010). Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.

DN (2011) Handlingsplan mot amerikansk mink (*Neovison vison*). DN-rapport 5-2011. Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim.

Frøholm, A. (1965) Rana Bygdebok bd. 3 Mo prestegjeld gardshistorie. Mo Sparebank, Mo i Rana.

Fylkesmannen i Nordland (1980) Utkast til verneplan for myrer i Nordland fylke. Fylkesmannen i Nordland, Bodø.

Fylkesmannen i Nordland (1985) Utkast til verneplan for våtmarksområder i Nordland fylke. Fylkesmannen i Nordland, Bodø.

Gaarder, G. (2013) Naturverdier i Glomådeltaet landskapsvernområde i Rana kommune. Miljøfaglig utredning rapport 2013-9.

Halvorsen, R., Andersen, T., Blom, H.H., Elvebakk, A., Elven, R., Erikstad, L., Gaarder, G., Moen, A., Mortensen, P.B., Norderhaug, A., Nygaard, K., Thorsnes, T. & Ødegaard, F. (2009). Naturtyper i Norge – Teoretisk grunnlag, prinsipper for inndeling og definisjoner. Naturtyper i Norge versjon 1.0 Artikkel 1: 1-210.

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) (2015). Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.

Institutt for skog og landskap (2013) Gårdskart på internett. Se <http://gardskart.skogoglandskap.no/>

Klima- og miljødepartementet (2016) Natumangfoldloven kapittel II: Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk – Veileder. Klima- og miljødepartementet, Oslo.

Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

Meteorologisk institutt (2013): Været som var (detaljert) Ravnåga, Rana. Hentet 11.9.2013 fra http://www.yr.no/sted/Norge/Nordland/Rana/Ravnåga/detaljert_statistikk.html

Miljødirektoratet (2014) Veileder M-106 Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter. <http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/2014/Januar-2014/Rundskriv-om-forvaltning-av-verneforskrifter/>

Miljødirektoratet (2016) Naturbase. Direktoratet for naturforvaltning. Publisert på <http://www.miljodirektoratet.no/no/Tjenester-og-verktoy/Database/Naturbase/>

Moen, A. (1998) Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.

Rana og Hemnes kommuner (2012) Krav om revisjon av konsesjonsvilkår for: Statsreguleringen av Langvatnet, overføringen av Ranelva til Langvatnet og statsreguleringen av Bjerka – Plura (hentet fra http://www.rana.kommune.no/getfile.aspx/document/epcx_id/4343/epdd_id/4727)

Syvertsen, P. O. (2012) Fugler og funksjonsområder i Glomådeltaet landskapsvernområde. Rapport til Fylkesmannen i Nordland.

Vorren, Ørnulv (1986) Reindrift og nomadisme i Helgeland. Tromsø Museums skrifter XXI. Novus, Oslo.

9 Vedlegg

1. Verneforskrift
2. Informasjonsplakat
3. Naturtyper og artsmangfold
4. Bevaringsmål, med tilstandsvariabler og overvåkingsmetodikk
5. Tiltaksplan
6. Plan for nydyrking
7. Landbruksveier i verneområdet
8. Begrepsforklaringer

VEDLEGG 1 Verneforskrift <må oppdateres hvis forskrift endres>

Forskrift om vern av Glomådeltaet landskapsvernområde med fuglelivsfredning, Rana kommune, Nordland.

Fastsatt ved kgl.res. 19. desember 1997 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 5, jf. § 6, § 7, § 14, annet ledd, § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret 26 feb 1998 nr. 215, 21 feb 2002 nr. 244.

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63, § 5, jf. § 6, § 7 og § 14 annet ledd og § 21, § 22 og § 23, er et våtmarks- og landbruksområde omkring Glomågas utløp i Langvatnet i Rana kommune, Nordland fylke vernet som landskapsvernområde med fuglelivsfredning ved kgl.res. av 19. desember 1997 under betegnelsen «Glomådeltaet landskapsvernområde med fuglelivsfredning».

Med hjemmel i kgl.res. av 3. juli 1987 nr. 572 og Miljøverndepartementets delegering av 3. november 1988 er forskriften for landskapsvernområdet endret ved Direktoratet for naturforvaltnings vedtak den 26. februar 1998 og 21. februar 2002.

0 Endret ved forskrifter 26 feb 1998 nr. 215, 21 feb 2002 nr. 244.

II

Det vernede området berører følgende gnr./bnr.: 119/1, 120/1, 120/2, 120/9, 120/14, 121/2, 121/3, 121/6, 121/7, 121/8, 121/9, 124/2, 124/3, 126/1, 126/2, 127/1, 127/2, 127/3.

Landskapsvernområdet dekker et areal på ca. 6.060 daa, hvorav ca. 2.600 daa er landareal.

Grensene for verneområdet framgår av kart i målestokk 1:20.000, datert Miljøverndepartementet desember 1997. Kartet og verneforskriften oppbevares i Rana kommune, hos fylkesmannen i Nordland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka der de går over land og knekkpunktene bør koordinatfestes.

0 Endret ved forskrift 21 feb 2002 nr. 244

III

Formålet med vernet er å bevare et viktig våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv, spesielt det rike fuglelivet, de botanisk verdifulle myr- og sumpområdene, samt det spesielle deltalandskapet.

IV

For landskapsvernområdet gjelder følgende bestemmelser:

1. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre landskapets art eller karakter vesentlig, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, framføring av luftledninger, bygging av veger, drenering og annen form for tørrlegging, masseuttak, oppfylling, planering og lagring av masse, vassdragsregulering, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, nyplanting, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke uttømmende. Forvaltningsmyndigheten avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må ansees å ville endre landskapets art eller karakter.
2. Fugler, herunder deres reir og egg er vernet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Utsetting av vilt er ikke tillatt.
3. Motorisert ferdsel til vanns og til lands samt lavtflyging under 300 m er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellbåter og modellfly.

5. Camping, teltslaging og oppsetting av kamouflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.

0 Endret ved forskrift 26 feb 1998 nr. 215.

V

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i rednings-, ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.
2. Vedlikehold av veier og anlegg.
3. Utnyttelse av eksisterende dyrka mark til landbruksformål.
4. Nødvendig motorisert ferdsel i landbruksøyemed på landbruksveier og frossen snødekt mark. Motorisert ferdsel langs den offentlige veien mellom Røssvoll og Melfjordbotn.
5. Sanking av bær og matsopp.
6. Jakt på hjortevilt og fellefangst av mink.
7. Lovlig bruk av hund ved jakt på hjortevilt, og ved ettersøk etter skadet hjortevilt.

0 Endret ved forskrifter 26 feb 1998 nr. 215, 21 feb 2002 nr. 244.

VI

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

1. Felling av vilt som forårsaker vesentlig skade.
2. Hogst av ved til eget bruk.
3. Nydyrking etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten.
4. Etablering av nye grøfteavløp.
5. Uttak av sand og grus vest for Petrineholman.

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre forvaltningstiltak i samsvar med verneformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av forvaltningstiltakene.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra verneforskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser og arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning, og i andre særlige tilfeller når disse ikke strider mot formålet med vernet.

IX

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

0 Endret ved forskrift 21 feb 2002 nr. 244.

X

Denne forskrift trer i kraft straks.

VEDLEGG 2: Informasjonsplakat

Nordland. Foto: Torodd Haugjokst.

Sumpvett. Sumpvettene er viktig for å vite hva som skjer i vannet. De er også viktig for å vite hva som skjer i vannet. De er også viktig for å vite hva som skjer i vannet.

Glomdeltatet sett fra luft. Foto: © NINA.

Store. Foto: Torodd Haugjokst.

Sumpvett. Foto: Torodd Haugjokst.

GLOMDELTAET

Glomdeltatet landskapsvernområde i Rana kommune ble opprettet 19. desember 1997. Landskapsvernområdet dekker et areal på ca. 6000 dekar, hvorav ca. 2600 dekar er landareal. Formålet med fredningen er å være på et unikt deltalandskap med nasjonal verneverdi og det tilhørende rike fuglelivet.

ET SÆRPREGET OG GEDIGENT DELTALANDSKAP AV INTERNASJONAL VERDI

Glomdeltatet ligger i nordvestenden av Langvatnet og bygges opp av de store mengder med løsmasser som breelvne Leirg og Glomåga fører med seg. Deltalandskapet er fremdeles under utvikling. I de nye deler finnes nyoppbygde vegetasjonsfrie sanddyner med overgangstil grus- og sandestemmer med varierende vegetasjonsutvikling. Disse er oppdelt av tålfrikke elvegeirer omgitt av frodig løvskog, hvor særlig bjelende av bjørk og gror. Deltalandskapet medfører at enkelte elvevassnett etter hvert tørrlegges mens nye deler tas i bruk. Glomdeltatet omfatter videre store sumpområder dominert av starr- myrull- og snellevegetasjon. Sumpområdene ble tidligere benyttet som slåtteland, og det finnes flere eldre høyløer i området. Deler av deltatet er dyrket opp.

Glomdeltatet representerer et særegent deltalandskap av en størrelse som det knapt finnes nok en til i Nord-Norges innlandsstrøk, og som også er sjelden i Norge.

ET USEDVANLIG RIKT FUGLELIV

Glomdeltatet har et meget rikt og varierende fugleliv. Deltatet er en av de viktigste innlandskoloniene for våtmarksfugler i Høglenderegionen. Mer enn 150 forskjellige fuglearter er observert i området, flere av disse er sjeldne i fylket. For Saltfjell-distriktet har deltatet en viktig funksjon under våret for fugler som vender på is løsnings- i nærliggende fjellområder. De tallrike elvegrainene har særlig stor betydning for andfugler, mens sumpområdene og de vis sandbanene er viktigste for de mange vadefuglene som har tilhold i området. Også de frodige løvskogområdene har et rikt fugleliv.

GLOMDELTAET RAMSAROMRÅDE

I 2011 fikk Glomdeltatet status som Ramsarområde. Ramsarstatus er den høyeste statusen et våtmarksområde kan få, og innebærer at området har internasjonalt betydning, og da særlig for våtmarksfugler.

UTDRAG FRA VERNEBESTEMMELSENE

I landskapsvernområdet må ikke foretas noe som forringer verneverdiene angitt i vernebestemmelse. All fjerning og bruk skal ikke være som og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner i verneområdet.

Det er velkommen til å besøke landskapsvernområdet, men vi ber om at du merker deg punktene nedenfor:

- Tålfrikke inngrøp og søppelstøtting er forbudt.
- Fugler, herunder deres reir og egg er vernet mot enhver skade, adleddelse og unødige forstyrrelse.
- Jakt, fangst, bruk av skytevåpen er forbudt.
- Jakt på hjortevilt og fjellefangst er forbudt.
- Fiske er tillatt etter gjeldende lover.
- Fiske er tillatt.
- Motorsert ferdsel til vanns og til lands er forbudt.
- Camping, teltslagning og oppsettning av kamuffasjennretninger for foto grafering er forbudt.

For fullstendig vernebestemmelser er: www.lovdata.no

VÅTMARK

Våtmark er naturtyper hvor vann og fuktige områder utgjør en betydelig del av landskaps karakter. Dette kan være fjære- og grunnmoosområder, næringsrike vann, sumpområder, deltalandskap og myrer. De bidrar til å skape et varierende landskapsbilde og til å øke opplevelsesrikdommen i naturen.

Våtmark har ofte en rik og særlig biologisk og fauna, og mange planer-, insekt- og fuglearter er helt avhengige av disse naturtyperne for å klare seg.

Våtmarkene er av de mest truede naturtyperne vi har. De er utsatt for en rekke forskjellige inngrep som f.eks. gjøtting, neddemning, drenering og søppelkøying.

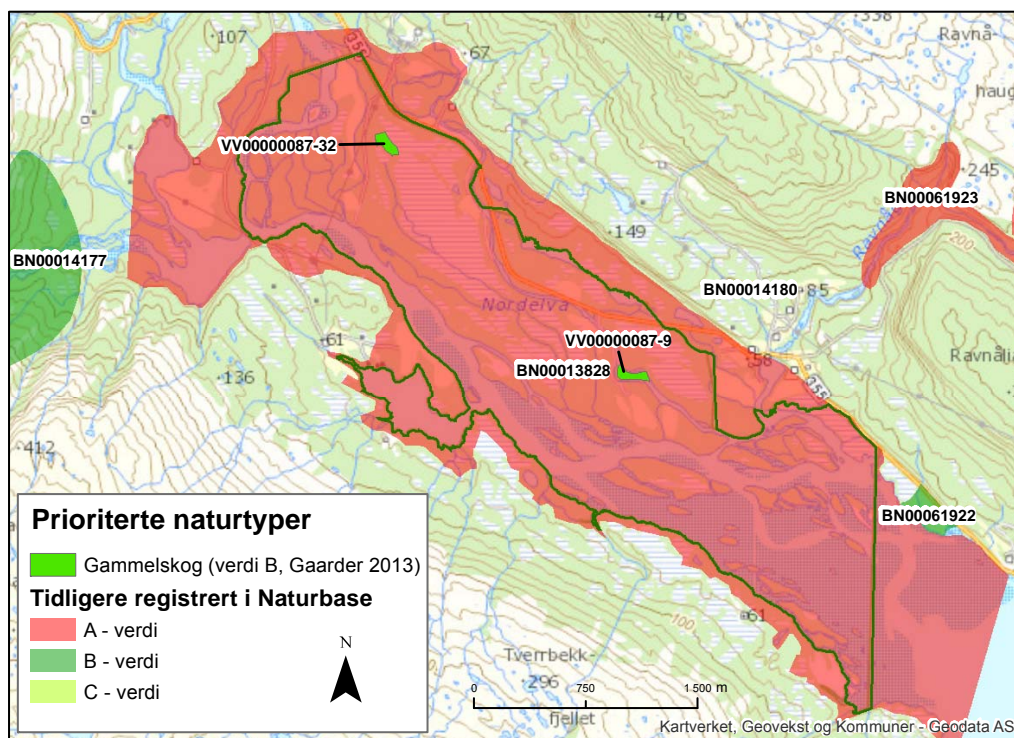
FORVALTNING OG OPPSYN

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelinga, Statens Hus, Molov, 10, 8000 Bodø, tlf.: 75 53 15 00. Statens naturoppsyn, tlf.: 75 58 05 00.

Løpning og lagpøkk: Torodd Haugjokst. © Fylkesmannen i Nordland 2014

VEDLEGG 3 – Naturtyper og arts mangfold

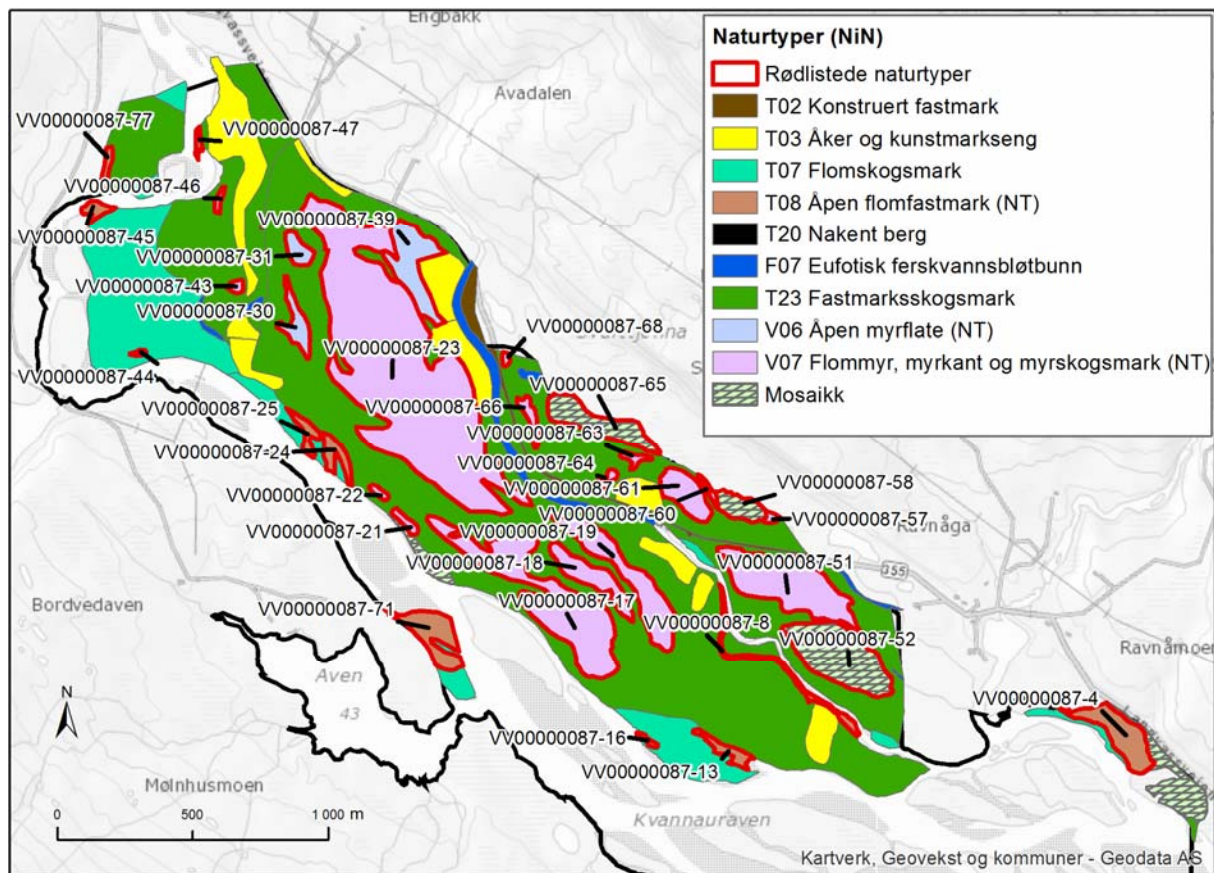

Figur 1. Kartet viser naturtyper i området (etter DN håndbok 13) og korresponderer med tabell 1 i dette vedlegget .

Tabell 1. Oversikt over kartlagte naturtyper (etter håndbok 13) i Glomådeltaet landskapsvernområde, jf. figur 1.

ID	Lokalitet	Naturtype*	Utforming*	Verdi*
BN00013828	Glomågas utløp i Langvatnet	Deltaområde		A
VV00000087-32	Storholm-sevja nordvest	Gammel lauvskog	Gammel bjørkeskog	B
VV00000087-9	Sørholmen	Gammel lauvskog	Gammel bjørkeskog	B

*Etter håndbok 13 – kartlegging av naturtyper – verdisetting av biologisk mangfold

Figur 2. Registrerte naturtyper i området i henhold til NiN - Naturtyper i Norge. Naturtyper som er rødlistet er markert med rødt og spesifisert i tabell 2 i dette vedlegget.

Tabell 2. Oversikt over rødlistede kartlagte naturtyper (etter NiN - Naturtyper i Norge) i Glomådeltaet landskapsvernområde, jf. figur 2.

Naturtype*	Status	Areal	Stedfesting	Kommentar
Åpen flomfastmark	NT	30,1 daa	VV00000087-4	
Åpen flomfastmark	NT	7,7 daa	VV00000087-13	
Åpen flomfastmark	NT	1,4 daa	VV00000087-16	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	107 daa	VV00000087-17	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	24,2 daa	VV00000087-18	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	24,2 daa	VV00000087-19	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	3,6 daa	VV00000087-21	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	2,0 daa	VV00000087-22	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	368 daa	VV00000087-23	
Åpen flomfastmark	NT	9,2 daa	VV00000087-24	
Åpen flomfastmark	NT	6,4 daa	VV00000087-25	
Åpen myrflate	NT	13,2 daa	VV00000087-30	
Åpen myrflate	NT	8,4 daa	VV00000087-31	
Åpen myrflate	NT	38,3 daa	VV00000087-39	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	2,1 daa	VV00000087-43	
Åpen flomfastmark	NT	0,8 daa	VV00000087-44	
Åpen flomfastmark	NT	4,8 daa	VV00000087-45	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	1,8 daa	VV00000087-46	
Åpen flomfastmark	NT	1,8 daa	VV00000087-47	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	72,9 daa	VV00000087-51	

(Mosaikk)	NT	64,8 daa	VV00000087-52	Åpen myrflate og flommyr
Åpen myrflate	NT	1,8 daa	VV00000087-57	
(Mosaikk)	NT	13,7 daa	VV00000087-58	Åpen myrflate og flommyr
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	2,1 daa	VV00000087-60	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	21,7 daa	VV00000087-61	
(Mosaikk)	NT	32,3 daa	VV00000087-65	Åpen myrflate og flommyr
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	3,2 daa	VV00000087-63	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	2,5 daa	VV00000087-64	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	5,8 daa	VV00000087-66	
Flommyr, myrkant og myrskogsmark	NT	1,2 daa	VV00000087-68	
Åpen flomfastmark	NT	26,7 daa	VV00000087-71	
Åpen flomfastmark	NT	3,9 daa	VV00000087-77	

*Etter NiN – Naturtyper i Norge

Tabell 3. Oversikt over rødlistede planter, moser og sopp (Gaarder, 2013)

Art [norsk/vitensk. navn]	Status	Stedfesting
Rustdoggnål <i>Sclerophora coniophaea</i>	NT	VV00000087-9, VV00000087-32

Tabell 4. Oversikt over fuglearter som er observert i Glomådeltaet landskapsvernområde, og som er oppført i norsk rødliste (2015) og/eller Bernkonvensjonens liste II. Basert på Syvertsen (2012). Arter med kun 1-2 observasjoner er utelatt, det samme gjelder enkelte rødlistede arter som ikke regnes som våtmarksarter, og som området trolig ikke er spesielt viktig for (hønsehauk (NT), jaktfalk (NT), stær (NT), bergirisk (NT), tyrkerdue (NT), gulspurv (NT) og sanglerke (VU)).

Art	Status*	Antall	Kommentar
Sangsvane <i>Cygnus cygnus</i>	B	1 par	Hekkefugl, reirplass ofte Langtjønna.
Sædgås <i>Anser fabalis</i>	VU	-	Skal ha hekket fram til ca. 1950.
Hvitkinngås <i>Branta leucopsis</i>	B	-	Tilfeldig trekkgjest (20 ind. obs. 2006).
Stjertand <i>Anas acuta</i>	VU	-	Fåtallig vårtrekkgjest, muligens sjelden hekkefugl. Sist sett 1997.
Bergand <i>Aythya marila</i>	VU	-	Kun få obs., muligens vanligere tidligere.
Havelle <i>Clangula hyemalis</i>	NT	-	Fåtallig vårtrekkgjest.
Svartand <i>Melanitta nigra</i>	NT	-	Uregelmessig vårtrekkgjest.
Sjørre <i>Melanitta fusca</i>	VU	-	Uregelmessig vårtrekkgjest.
Smålom <i>Gavia stellata</i>	B	-	Observed på trekk.
Storlom <i>Gavia arctica</i>	B	-	Fåtallig og uregelmessig trekkgjest.
Horndykker <i>Podiceps auritus</i>	VU/B	-	Kun få observasjoner.
Trane <i>Grus grus</i>	B	2-4 par	Et fåtall par har hekket i området siden ca. 1996.
Sandlo <i>Chadrius hiaticula</i>	B	?	Fåtallig hekkefugl på sandaurene, ikke lett tilgjengelig.
Vipe <i>Vanellus vanellus</i>	B	?	Vårtrekkgjest. Antatt uregelmessig hekkefugl.
Temmincksnipe <i>Calidris temminckii</i>	B	?	Noen få par antas å hekke ute i deltaet, men svært få obs.
Myrsnipe <i>Calidris alpina</i>	B	?	Antatt fåtallig hekkefugl, men svært få dokumenterte obs.
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	EN	-	Hekking på 70- og 80-tallet, tre ind. i hekketid i 2016.
Storspove <i>Numenius arquata</i>	VU	-	Uregelmessig gjest (hekking i 1977 og -99).
Skogsnipe <i>Tringa ochropus</i>	B	?	Sjelden, ikke dokumentert etter 1999.
Grønnstilk <i>Tringa glareola</i>	B	Få par	Regelmessig hekkefugl
Hettemåke <i>Larus ridibundus</i>	VU	-	Fåtallig, men regelmessig gjest. Hekking ikke reg. siden 1997.
Fiskemåke <i>Larus canus</i>	NT	?	Tallrik og hekkende på 70-tallet, færre nå (lite data).
Makrellterne <i>Sterna hirundo</i>	EN/B	-	Skal være obs., men ikke i senere år.
Rødnebbterne <i>Sterna paradisaea</i>	B	-	Tidligere årvisst gjest, men hekking ikke kjent.
Hubro <i>Bubo bubo</i>	EN/B	-	Kun eldre obs.

Jordugle <i>Asio flammeus</i>	B	?	Uregelmessig gjest, mulig hekkefugl i smågnagerår.
Grønnspekk <i>Picus viridis</i>	B	-	Kun eldre funn, usikre.
Gråspekk <i>Picus canus</i>	B	?	Mange obs. høst og vinter, hekking ikke kjent.
Svartspekk <i>Dryocopus martius</i>	B	?	Økt betydelig i senere år, hekking ikke påvist.
Flaggspett <i>Dendrocopos major</i>	B	?	Har økt, flest obs. i vinterhalvåret.
Dvergspett <i>Dendrocopos minor</i>	B	-	Uregelmessig gjest.
Tretåspett <i>Picoides tridactylus</i>	B	?	Vanlig, flere hekkefunn.
Vendehals <i>Jynx torquilla</i>	B	?	Regelmessig hekkende, muligens minkende.
Gulerle (underart såerle) <i>Motacilla flava (f. thunbergi)</i>	B	< 12 par	Regelmessig hekkende.
Blåstrupe <i>Luscinia svecica</i>	NT/B	?	Litt varierende, flere hekkefunn.
Sivsanger <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	B	?	Dårlig kartlagt, mulig regelmessig hekkefugl.
Gulsanger <i>Hippolais icterina</i>	B	?	Trolig årlig hekkefugl.
Munk <i>Sylvia atricapilla</i>	B		Sannsynlig hekkende, påvist syngende.
Varsler <i>Lanius excubitor</i>	B	-	Uregelmessig gjest høst/vinter.
Sivspurv <i>Emberiza schoeniclus</i>	NT/B	?	Vanlig.

*rødlitestatus pr 2017 / Bernkonvensjon liste II (B)

VEDLEGG 4: Bevaringsmål, med tilstandsvariabler og overvåkingsmetodikk

Forvaltningsutfordringer for Glomådeltaet landskapsvernområde med tilhørende tilstandsvariabler er satt opp i tabell 1.

Tabell 1. Forvaltningsutfordringer i Glomådeltaet landskapsvernområde

Forvaltningsutfordring	Relevans	Aktuelle tilstandsvariabler*
Fremmede arter	X	FA
Arealendring naturtyper	X	PRAR

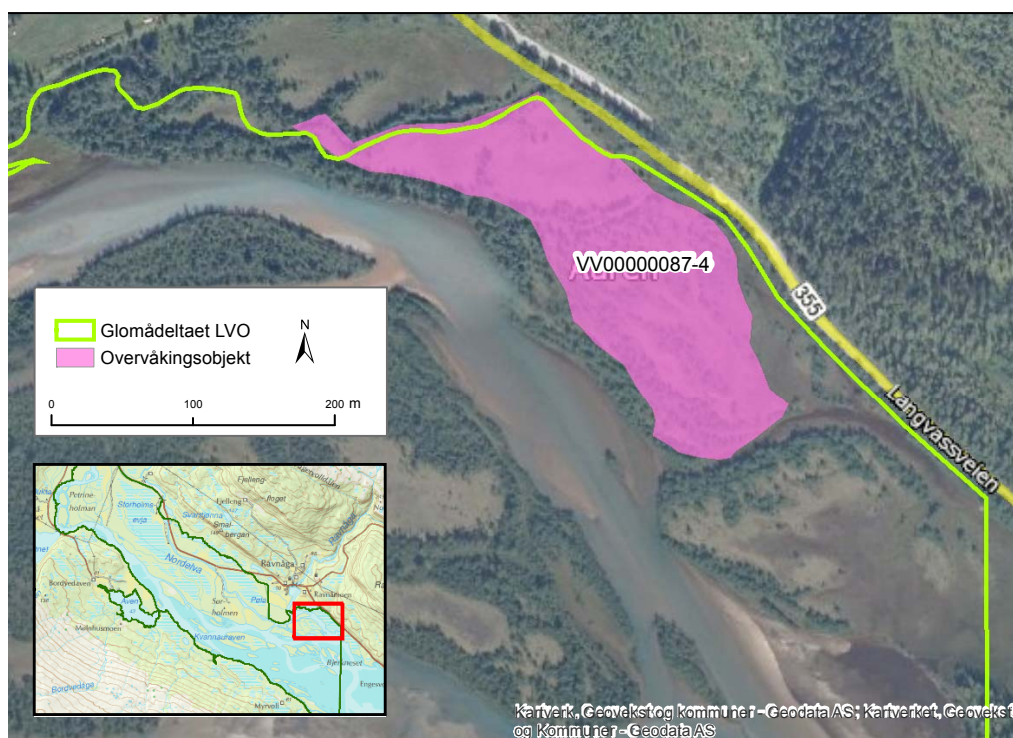
*forkortelser jf. håndbok Miljødirektoratet og/eller NiN.

1. Fremmedartsinnslag (FA) – tromsøpalme, hagelupin og kjempespringfrø

Tilstandsvariabelen for fremmedartsinnslag (FA – se tabell 2) klassifiseres ut fra registrering eller manglende registrering av hagelupin, kjempespringfrø eller tromsøpalme innenfor overvåkingsobjektet (figur 1). Fram til 2017 er ingen av artene registrert innenfor overvåkingsobjektet og tilstanden er satt til god.

Tabell 2: Bevaringsmål og tilstandstrinn for fremmede arter (hagelupin, tromsøpalme, kjempespringfrø) i Glomådeltaet landskapsvernområde

Bevaringsmål	Overvåking			Tilstand				
	NiN-tilstands variabel	Start	Frekvens	NiN-variasjons trinn	Forklaring	Fremmedarts-innslag (FA) - variasjonstrinn	Tilstands mål	Tilstand-målenhet
Innen overvåkingsobjekt VV0000087-4 skal Fremmedarts-innslag (FA) ha god tilstand.	Fremmed arts-innslag (FA)	2017	0/4/8/12	1	Ingen fremmedartsinnslag	God	0	Registrering enkeltplanter – tromsøpalme, kjempespringfrø og hagelupin
				≥2	Fremmedartsinnslag	Dårlig	≥ 1	Registrering enkeltplanter – tromsøpalme, kjempespringfrø og hagelupin

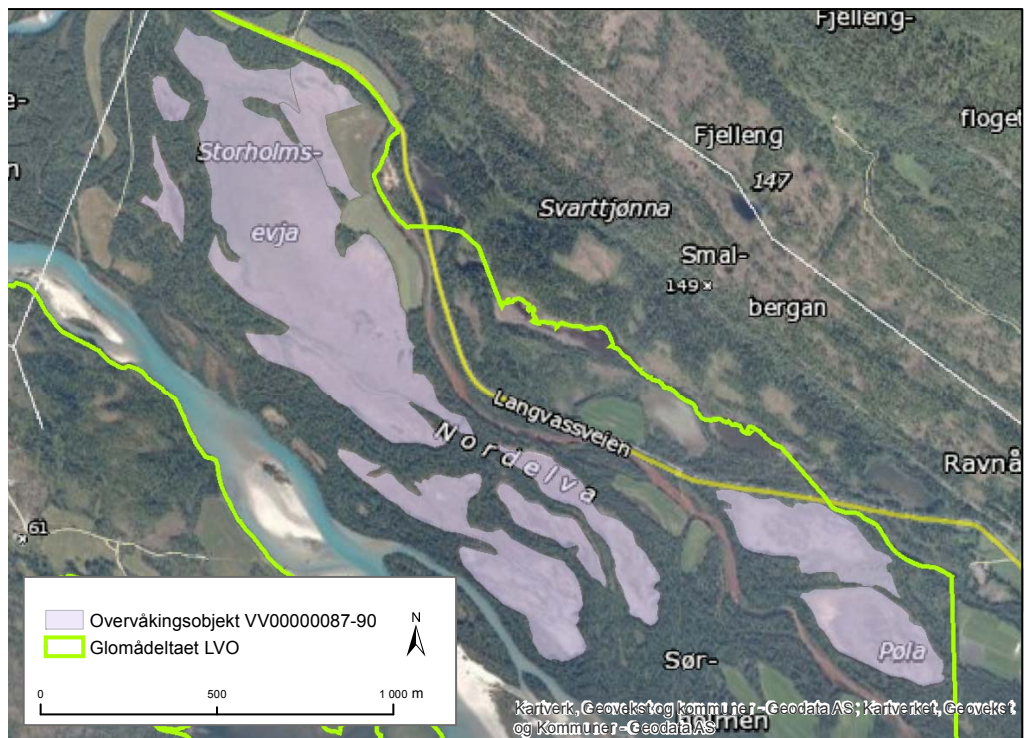
Figur 1. Kart over overvåkingsobjekt VV0000087-4

2. Areal (PRAR) av åpne naturtyper

Bevaringsmålet for areal av åpne naturtyper gjelder for overvåkingsobjektet VV0000087-90 (se figur 2). Området er summen av lokalitetene med åpen myrflate og flommyr innenfor de områdene som er viktigst for trane ifølge Syvertsen (2012) (summen av områdene 17, 18, 19, 23, 30, 31, 39, 51 og 52 i vedlegg 2.)

Senkingen av Langvatnet kan bidra til at tidligere flommark og åpen myr erstattes av skog. Tidligere ble også noen av myrene slått, og opphør av slått kan også over tid bidra til gjengroing. Det er et mål at gjengroing ikke skal redusere arealet av åpne naturtyper med mer enn 10 % sammenlignet med kartlegging utført i 2012. Dette kan overvåkes ved analyse av flyfoto, som i Norge tas med 5 - 10 års mellomrom («omløpsfotografering»).

Overvåking av dette bevaringsmålet kan tallfeste omfanget/arealet av endring, men gir ikke informasjon om årsakssammenhenger.

Figur 2. Kart over overvåkingsobjekt VV0000087-90

Tabell 3. Trinndeling for tilstandsvariabelen PRAR Areal

Trinn	Begrep	Kommentar
5	Eksisterer ikke lenger	Naturtypen er forsvunnet
4	Stor grad av endring	40 ≤ 90 % avvik fra ønsket areal
3	Moderat endring	≥10<40 % avvik fra ønsket areal
2	Liten endring	5<10 % avvik fra ønsket areal
1	Uten endring i areal	0<5 % avvik fra ønsket areal

Tabell 4. Tabell som viser bevaringsmål for PRAR Areal for åpne naturtyper i overvåkingsobjekt VV0000087-90 (se figur 2). Tabellen beskriver overvåkingsfrekvens og hvordan tilstanden skal beskrives

Bevaringsmål	Overvåking			Tilstand				
	NiN-tilstands variabel	Start	Frekvens	Trinn	Forklaring	Tilstands trinn	Tilstandsmål (daa)	Tilstand-målenhet
Innen overvåkingsobjekt VV0000087-90 skal Areal (PRAR) ha god tilstand.	Areal endring (PRAR)	2022	0/10/20	≤2	Uten endring / lite endring	God	672-747	Areal av åpne naturtyper
				3	Moderat endring	Middels	448 -671	Areal av åpne naturtyper
				≥4	Stor grad av endring / utgått	Dårlig	0-447	Areal av åpne naturtyper

VEDLEGG 5: Samlet tiltaksbeskrivelse med kostnadsoverslag og fremdriftsplan

Tabell 1. Samlet tiltaksbeskrivelse med anslag av kostnader, tidspunkt og antatt finansieringskilde

Tiltak	Når	Ansvarlig	Kostnad (inkl. mva)	Finansiering	Bevaringsmål
Kartlegging våtmarksfugl	2018/-22/...	FM	50.000,-	Bestillingsdialog	
Overvåking fremmede arter	2017/-21/...	FM	2.000.-	Bestillingsdialog	VV00000087-4
Overvåking hekkende traner	årlig	FM	2.000.-	Bestillingsdialog	
Overvåking areal åpne naturtyper	2022	FM			VV00000087-90

VEDLEGG 6: Plan for nydyrking innen Glomådeltaet landskapsvernområde

Innledning

Denne planen er lagd som vedlegg til forvaltningsplan for Glomådeltaet landskapsvernområde (Fylkesmannen i Nordland, 2017). Det henvises til denne for generell informasjon om områdets naturverdier og vernebestemmelser og for nærmere beskrivelse av nydyrkingsplanens kunnskapsgrunnlag (jf. naturmangfoldlovens § 8).

Nydyrking er et tiltak som kan endre landskapets karakter. Det kan i tillegg medføre drenering, masseuttak, oppfylling og planering. Nydyrking vil derfor i utgangspunktet være i strid med *Forskrift om Glomådeltaet landskapsvernområde* (verneforskriften) punkt IV nr. 1.

Verneforskriften inneholder imidlertid et unntak om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nydyrking etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten. Dette vedlegget er godkjent av Fylkesmannen i Nordland som nydyrkingsplan for perioden 2017-2026 (dvs. forvaltningsplanens gyldighetsperiode).

Planen gir en ytre ramme for hvilke arealer og vilkår som er aktuelle ved vurdering av søknader om nydyrking. Det er ingen automatikk i at søknader i henhold til plan innvilges. Den enkelte søknad må uansett vurderes ut fra prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 (med oppdatert vurdering av kunnskapsgrunnlag og samlet belastning) og til enhver tid gjeldende politiske føringer.

Generelt regelverk om nydyrking

Generelt kan nydyrking bare skje etter plan godkjent av kommunen. (*Forskrift om nydyrking* av 2. mai 1997). Dersom tiltakshaver eller kommunen mener at nydyrkingen kan berøre vesentlige miljøverdier, skal Fylkesmannen gis anledning til å uttale seg, før kommunen fatter endelig vedtak. Nydyrking av areal over 50 dekar krever konsekvensutredning.

Ved nydyrking skal det settes igjen en vegetasjonssone mot vassdrag (*Forskrift om nydyrking* krever at sonen har en bredde på minimum 6 meter langs vassdrag med årssikker vannføring og 2 meter langs vassdrag uten årssikker vannføring)

Nydyrking i Glomådeltaet landskapsvernområde forutsetter i tillegg at Fylkesmannen har gitt dispensasjon fra vernebestemmelsene.

Prinsipper for nydyrking i Glomådeltaet landskapsvernområde.

Nydyrking skal ikke berøre rødlistede naturtyper. Dette innebærer at nydyrkingen ikke skal berøre naturtyper som helt eller delvis inngår i landskapsdelen *aktivt delta*, og heller ikke naturtypene *åpen myrflate* eller *flommyr*. For Glomådeltaet landskapsvernområde innebærer dette i praksis at nydyrking kun er aktuelt på arealer som er kartlagt som *fastmarksskogs-mark*.

Nydyrking skal ikke skje innenfor lokalitetene med verdifull gammelskog, eller i umiddelbar nærhet til disse. Dette innebærer at naturtypelokalitetene *Sørholmen* og *Storholmsevja nord-vest*, samt en buffersone på 15 m rundt disse, skal være skjernet mot nydyrking.

Av hensyn til fuglelivet skal det ved rydding av skog for nydyrking settes igjen en kantsoner/buffersone på minst 15 m mot åpne naturtyper (flommyr, åpen myrflate, åpen flommark). Skog mindre enn 6 meter fra vassdrag skal heller ikke ryddes (jf. *forskrift om nydyrking* og krav om kantvegetasjon i *vannressursloven*).

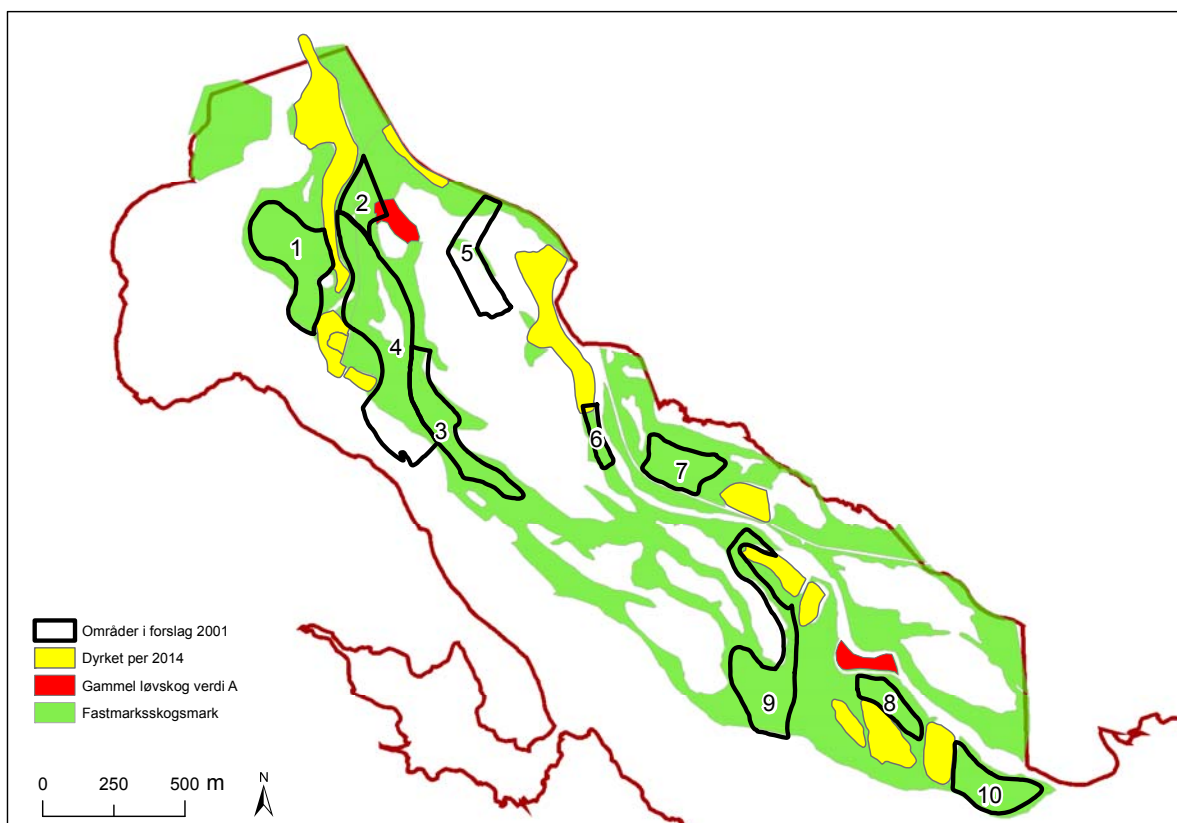
Nærmere om aktuelle områder

Per 2013 er det oppdyrkede områder på 9 eiendommer innenfor verneområdets grenser (tabell 1 og figur 1).

Tabell 1. Dyrket mark i Glomådeltaet landskapsvernområde per 2013 (kilde Gårdskart på Internett, Institutt for skog og landskap 2013).

Eiendom	Areal (dekar)
119/1 Ravnåmoen	14,8
120/1 Ravnå	17,8
120/2 Ravnåen	34,3
120/14 Heiberg	25,3
121/2 Avadal nedre	51,2
121/6 Solheim	9
121/10 Myrstad	3,1
124/2 Lillevand øvre	84,4
126/2 Bordvedaven	6
TOTALT	245,9

I forslag til plan for nydyrking fra 2001 ble det gjort en vurdering av 10 foreslåtte områder (se figur 1). Disse områdene også vurdert av Gaarder (2013), ut fra verdivurdering av naturtyper og flora, og med forbehold om at hensyn til fuglelivet var ufullstendig vurdert.

Figur 1. Områder som er vurdert i forslag til nydyrkingsplan av 2001 og av Gaarder (2013)

I plan fra 2001 ble følgende felt konkludert som aktuelle dyrkingsområder (noen steder minus kantsoner): 1, 2, 9 (søndre del) og 10. Gaarders vurdering er gjort i form av en rangering av hvor oppdyrking vil være mest i konflikt med naturverdier. Her blir feltene 7, 1, 6 og 3 vurdert som minst konfliktfylte (rangert etter økende konfliktnivå).

Kort om de enkelte tidligere foreslåtte felt

Felt 1: Middeldrende skog, liten konflikt med miljøverdier.

Felt 2: Må reduseres mot gammelskog i sørøst for å kunne være aktuelt.

Felt 3: Bør innskrenkes for å være aktuelt, slik at kantsoner mot myr ikke berøres.

Felt 4: Må reduseres betydelig for å være aktuelt, inneholder rødlistede naturtyper.

Felt 5: Ikke aktuelt, ligger stort sett på myr.

Felt 6: Vil bli veldig smalt når det settes av nødvendige kantsoner.

Felt 7: I plan fra 2001 omtalt som viktig hekke- og næringsområde for spurvefugl og vadefugl, samt betydning som jaktområde for rovfugl. Ut fra naturtyper minst konfliktfylt. Krever nærmere undersøkelse av betydning for fugl for at oppdyrking skal kunne vurderes.

Felt 8: Relativt gammel skog med gamle flomløp og skjerming av gammelskog og tranebiotop. Verdifull for spetter. Ikke aktuelt.

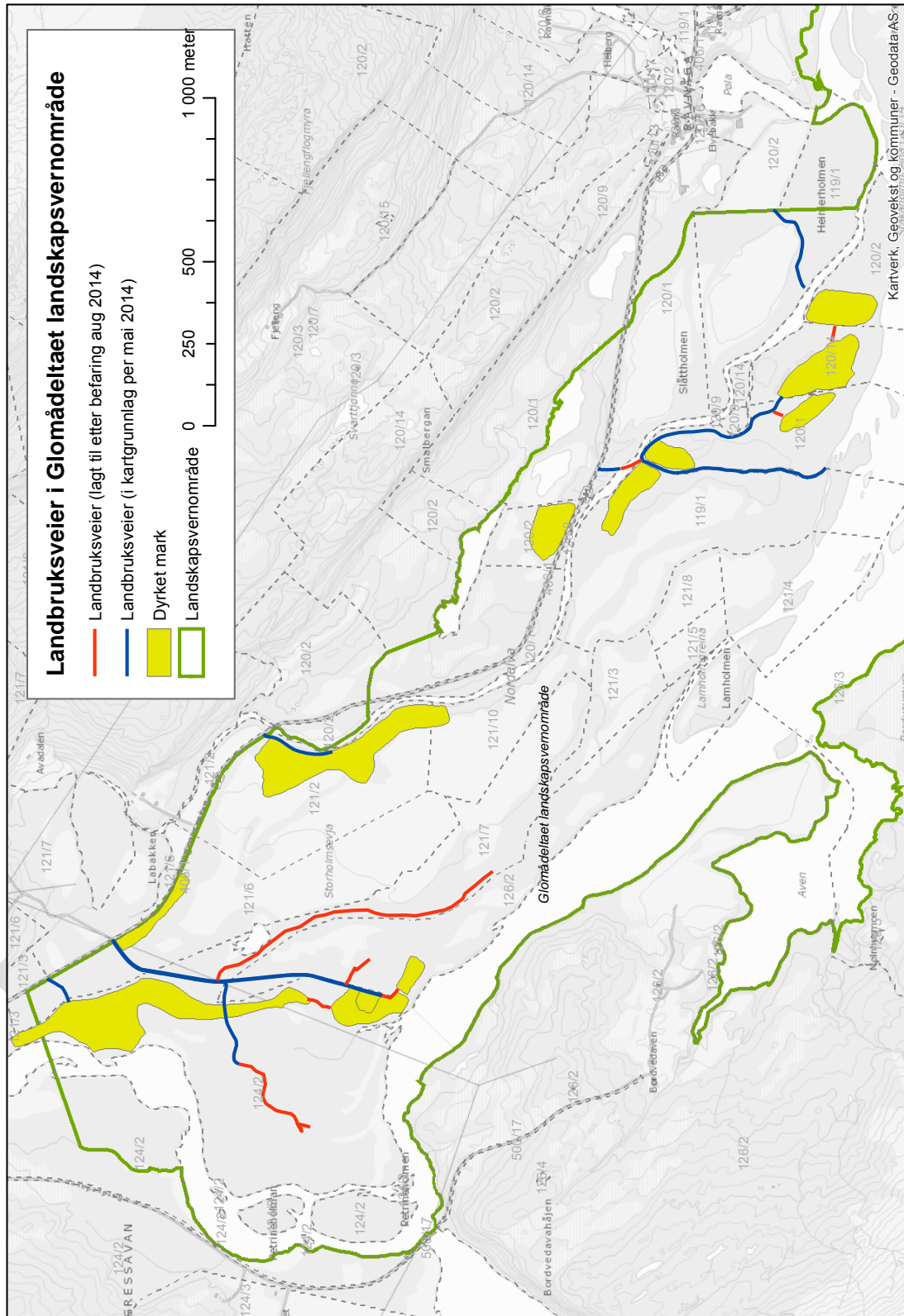
Felt 9: Søndre del kan vurderes, hvis det settes av kantsoner.

Felt 10: Langt ut mot det åpne deltaet, romslige kantsoner vil være en forutsetning for at området skal være aktuelt.

VEDLEGG 7: Landbruksveier i Glomådeltaet landskapsvernområde

I forbindelse med arbeidet med forvaltningsplan ble det fra grunneiernes side reist spørsmål om hva som omfattes av begrepet landbruksveier, med henvisning til at Kartverkets kart ikke viser fullstendig oversikt over etablerte skogsveier i verneområdet. Fylkesmannen har etter befarung i august 2014 lagd en oversikt over landbruksveier i verneområdet som inkluderer enkelte gamle skogsveier som ikke var registrert i kartgrunnet (neste side).

En tidligere driftsvei på eiendom 119/1 var på befaringstidspunktet fullstendig gjengrodd og kunne ikke påvises i felt. Den er dermed heller ikke tatt med i kartet over landbruksveier. Veien har grodd igjen fordi det etter avtale i mange år har vært brukt en enklere tilgang via vei over annen eiendom. Tilgangen via annen eiendom er ikke en tinglyst veirett, og grunneier ønsker derfor at det ved eventuelt fremtidig behov skal være mulig å gjenåpne gammel driftsvei over egen eiendom. Fylkesmannen mener at vernet ikke skal være til hinder for at grunneiere skal være i stand til å drifte dyrket mark, og at det i et slikt tilfelle vil bli nødvendig å reetablere gammel driftsvei på eiendom 119/1 som landbruksvei med mulighet for motorferdsel i landbruksøyemed.

VEDLEGG 8 – Begrepsforklaringer

Bevaringsmål og bevaringsmålobjekt

Et bevaringsmål er en kort beskrivelse av en ønsket tilstand for en naturtype (evt. annet kartobjekt). Kartobjektet som det da er knyttet bevaringsmål til kalles bevaringsmålobjekt. Ofte er slike objekt allerede etablert, f.eks. i NiN-databasen/Naturbasen. Bevaringsmål skal registreres i NatStat – Miljødirektoratets fagsystem for verneområdeforvaltning (http://natstat.miljodirektoratet.no/Brukerveiledning_NatStat.pdf).

Emerald Network er et nettverk av viktige områder og arter i Europa under Bernkonvensjonen. Bernkonvensjonen formål er å verne om europeiske arter av ville dyr og planter og deres levesteder.

NiN (Naturtyper i Norge) trinndeling

I NiN-kartlagte områder er det ofte registrert tilstandsvariabler med et tilhørende NiN-trinn (eks. FA-Fremmedartsinnslag = 2). Overvåkingsdata kan brukes for å angi NiN-trinn for en tilstandsvariabel. Dersom overvåkingsdata viser endringer i fremmedartsinnslaget, kan det derfor være aktuelt å revidere NiN-trinnet som er gitt i kartleggingsdataene. Hvis forvaltningsmyndigheten ønsker å overvåke en tilstandsvariabel som ikke er plassert på et NiN-trinn, må man selv fastsette trinnet. Hjelp til dette finnes i Artsdatabankens naturtypebase.

Norsk rødliste for arter (2015) og **Norsk rødliste for naturtyper** (2011) er oversikter over plante- og dyrearter og naturtyper som på en eller annen måte er trua av utryddelse, er utsatt for betydelig reduksjon eller er naturlig sjeldne. Dette er naturverdier som er sårbare for menneskelig aktivitet. Rødlistene inneholder fem kategorier:

- RE** – Regionalt utryddet (Regionally Extinct)
- CR** – Kritisk truet (Critically Endangered)
- EN** – Sterkt truet (Endangered)
- VU** – Sårbar (Vulnerable)
- NT** – Nær truet (Near Threatened)
- DD** – Datamangel (Data Deficient)

Overvåkingsmetode

Overvåking av tilstand skjer etter en overvåkingsmetode. Metoden har alltid geografiske egenskaper (f.eks. bevaringslinje, transekt, overvåkingsrute), og skal kunne vises på kart. Dette kartobjektet beskriver metoden, og det skal etter hvert utvikles en metodedatabase der metoden kan lagres. Overvåkingsmetoden skal også inkludere en beskrivelse av hvordan data skal innhentes. Beskrivelsen kan bestå av tekst og illustrasjonsfoto. Det er avgjørende at metoden er godt dokumentert og kan gjentas. Overvåkingen skal alltid resultere i et tall, eller ja/nei.

Tilstandsklasser

Samtidig med at forvaltningsmyndigheten fastsetter bevaringsmål, skal de også gi konkrete grenseverdier for tre tilstandsklasser; *god tilstand*, *middels tilstand* eller *dårlig tilstand*. Lokal overvåking av en tilstandsvariabel, vil resultere i et tall eller ja/nei. Dette resultatet plasserer variabelen i en av de tre tilstandsklassene. Det er forvaltningsmyndigheten som fastsetter grenseverdiene for disse tilstandsklassene. Det kan være aktuelt å justere grenseverdiene når man får tilgang til konkrete overvåkingsdata.

Målt tilstand for den aktuelle tilstandsvariabelen kan "oversettes" til et NiN-trinn (eller egendefinert trinn).

Tilstandsvariabler

Man bruker en eller flere tilstandsvariabler (eks. Fremmedartsinnslag (FA)) for å måle tilstanden til bevaringsmålobjectet. De fleste tilstandsvariablene er definerte i Artsdatabankens Naturtypebase (variasjon-tilstandsøkolinier). I brukerveiledning til NatStat – Miljødirektoratets fagsystem for verneområdeforvaltning er det beskrevet nærmere hvordan utvalgte tilstandsvariabler bør brukes av forvaltningen.

Tiltak

Dersom bevaringsmålets tilstand utløser tiltak, kan det være behov for å definere hvilket område tiltaket skal gjøres i. Dette gjøres evt. i SNOs verneområdelogg.

UTKAST

Statens hus

Moloveien 10

tlf: 75 53 15 00 || fax: 75 52 09 77

fmnopost@fylkesmannen.no

www.fmno.no

ISBN nummer: 978-82-92558-56-0

www.twitter.com/FMNordland || www.facebook.com/FylkesmannenNO